

3/2025

SFV

magasinet

Bildning för framtiden

Nya SFV-biografier • AI-guide för lärare • Studiepoäng för föreningsverksamhet

Nr 3

Oktober 2025

Volym 43, 11:e årgången

Nr	1	2	3	4
Materialdag	24.1	25.4	5.9	31.10
Utkommer	28.2	30.5	10.10	8.12

ADRESSFÖRÄNDRING

www.sfv.fi/adressandring

UTGIVARE

Svenska folkskolans vänner

www.sfv.fi, svf@sfv.fi

REDAKTION

SFV, Annegatan 12, 4:e vån.

00120 Helsingfors,

redaktion@sfv.fi

Vi finns på Facebook, TikTok,
YouTube, Instagram, LinkedIn
och Bluesky.

CHEFREDAKTÖR

& ANSVARIG UTGIVARE

Johan Aura

johan.aura@sfv.fi

040 355 9935

REDAKTIONSSEKRETERARE

OGH REDAKTÖR

Christine Skogman

christine.skogman@sfv.fi

REDAKTÖRER

Rabbe Sandelin

rabbe.sandelin@sfv.fi

Sanna Mandelin

sanna.mandelin@sfv.fi

LAYOUT

Pia Pettersson

OMSLAGSBILD

Emilia Berlin

Foto: Heidi Hendersson

Grano Oy, Vasa

ISSN 2342-7426 (print)

ISSN 2342-7442 (online)

FOTO: PIA PETTERSSON

- 4 Kontakta SFV
- 5 Ledaren: Från ord till åsikt
- 6 Kort
- 8 SFV:s kurser och utbildningar
- 9 Ordförande: Roller
- 10 Så arbetar SFV med hållbara placeringar
- 13 Haru stärker skolans arbete med känslor och relationer
- 14 Projektet Mönster stöder unga som hamnat i konflikt med lagen
- 16 Yrkesutbildningen har fått egna läromedel – tack vare fondernas satsning
- 18 På brandkårsläger får man kunskaper för livet
- 22 Ny AI-guide ska stödja lärare och elever i Svenskfinland
- 25 Kulturkolumn: Snäll – det modigaste du kan vara
- 26 ”Vi förenar hjälpende händer med dem som behöver hjälp”
- 29 ”Stödet betydde allt under Julias sjukdom”
- 30 Från ax till limpa – Jessica Lerche guidar Svenskfinland till EU-pengarna
- 33 Bildningskolumn: Vad ska du bli då – bildad?
- 34 Horisonten väcker skrivlusten
- 37 Två nya SFV-biografier
- 40 SFV på Helsingfors bokmässan 2025
- 42 Musiken som mötesplats – Sandels breddar sin roll som svenskspråkigt kulturhus
- 46 Fördjupning: Tre saker om pojkar och unga män
- 50 SFV Start! vill stärka pojkars välbefinnande
- 51 Kåseri: Pappas miljonlåda
- 52 Föreningsfrågan
- 53 SFV fakta
- 54 Boklådan
- 57 Frågesport: Kan du Svenskfinland?
- 58 Kryss / sudoku / anagramjakten

”

Vi vill ge dem tillit till att livet bär, att det på något sätt ordnar sig. Vi kan inte lova att allt slutar väl, men vi försöker hålla hoppet uppe, säger Brännkärr-Friberg.

Nina Brännkärr-Friberg, sidan 26

FOTO: ANTONOMIA

18

Inom frivilliga brandkåren läggs många timmar ner på kurser och att lära sig praktiska kunskaper. Nu är det möjligt att få kunnandet tillgodosett som studiepoäng för framtiden.

– Det tar till vara det frivilliga lärandet, säger Amy Jägerskiöld på SFV.

► Sidan 18

22

Den artificiella intelligensen utvecklas i rasande fart, men skolan halkar efter. Den nya AI-guiden som sammanställts av föreningen Faktabaari ska ge lärare och elever en grund i digital informationskompetens och trygg AI-användning. Guiden kan med fördel även användas av lärare inom fria bildningen.

► Sidan 22

37

SFV:s biografiserie som startade 2011 lyfter upp svenskspråkiga finländare som i tiderna varit kända eller till och med berömda, men som riskerar försvinna i historiens dimtöcken. I höst lanseras biografi nr 25 om Arthur Thesleff, och biografi nummer 26 över Pehr Herman Norrmén.

► Sidan 37

Frågor om
SFV:s studiecentral,
SFV:s sommaruniversitet
och sektorn Fri bildning.

ANNA-KARIN ÖHMAN
SEKTORSANSVARIG, FRI BILDNING
anna-karin.ohman@sfv.fi
050 342 1890

Frågor om
Studiecentralens
kurser och pedagogiska
verksamhet.

TOVE EKLUND-HARTMAN
PEDAGOGISK PLANERARE,
SFV:S STUDIECENTRAL
tove.eklund-hartman@sfv.fi
050 306 2005

Frågor om
Studiecentralens
kurser och pedagogiska
verksamhet.

AMY JÄGERSKIÖLD
PEDAGOGISK PLANERARE,
SFV:S STUDIECENTRAL
amy.jagerskiold@sfv.fi
050 395 5900

Frågor om
Studiecentralens
utbildningar och
Kompetenslyftet.

FREDRIKA NYQVIST
PEDAGOGISK PLANERARE
fredrika.nyqvist@sfv.fi
050 440 5748

Frågor om
Föreningsresursen

MALIN STRÖM
FÖRENINGRESURSEN
OCH SAMARBETSKURSER
malin.strom@sfv.fi
050 526 2295

Frågor om SFV:s
sommaruniversitets
kursinnehåll

FREDRIK ÅBERG
RÅDGIVARE
fredrik.aberg@sfv.fi
040 072 7814

Frågor om
administrationen av SFV:s
sommaruniversitets-
kurser

ANNE HOLMSTRÖM
KURSESEKRETERARE
anne.holmstrom@sfv.fi
040 186 0131

Frågor om
sektorn Utbildning,
växlerverkstaden GRO

NIKLAS WAHLSTRÖM
SEKTORSANSVARIG,
UTBILDNING
niklas.wahlstrom@sfv.fi
050 548 2100

Frågor om
skolnätverket Haru

ANNETTE JANSSON
KOORDINATOR
annette.jansson@sfv.fi
050 514 8844

Frågor om
skolnätverket BRAVO!

MARINA LINDHOLM
KOORDINATOR,
SKOLNÄTVERKET BRAVO!
marina.lindholm@sfv.fi
050 589 2264

Frågor om
sajten Lärorikt

MALIN WIKSTRÖM
PRODUCENT, LÄRORIKT
malin.wikstrom@sfv.fi
050 541 7736

Frågor om
sektorn Utbildning

KATARINA REJMAN
SAKKUNNIG
katarina.rejman@sfv.fi
050 575 1548

Frågor om
donationer till SFV
och SFV:s förvaltning

JOHAN AURA
KANSLICHEF
johan.aura@sfv.fi
040 355 9935

Frågor om
SFV:s fastigheter

STEFAN JOHANSSON
FASTIGHETSDIREKTÖR
stefan.johansson@sfv.fi
044 739 7340

Frågor om
SFV:s ekonomifunktion
och datasystem

TED ÖSTERMAN
EKONOMICHEF
ted.osterman@sfv.fi
040 019 7692

Frågor om SFV:s
ansökningsprogram
Rimbert

VIVEKA ÅBERG
CONTROLLER
viveka.aberg@sfv.fi
040 533 1710

Frågor om
SFV:s kommunikation

CHRISTINE SKOGMAN
KOMMUNIKATIONSANSVARIG
christine.skogman@sfv.fi
040 513 6418

Frågor om
SFV:s publikationer
och annonsering

RABBE SANDELIN
PUBLIKATIONSANSVARIG
rabbe.sandelin@sfv.fi
040 045 3953

Frågor om
SFV:s sociala medier

SAARA FERNSTRÖM
DIGITAL INNEHÅLLSPRODUCENT
saara.fernstrom@sfv.fi
040 584 0122

Frågor om
SFV:s kommunikation

SANNA MANDELIN
KOMMUNIKATÖR
sanna.mandelin@sfv.fi
050 441 5449

Frågor om
SFV:s evenemang

HONGJIA QI
EVENEMANGSPRODUCENT
hongjia.qi@sfv.fi
040 026 7107

Frågor om
SFV-huset G18,
festsalen och bokningar

TOM SUNDBERG
VAKTMÄSTARE
tom.sundberg@sfv.fi
050 366 6436

Från ord till åsikt

Läsning och läsningens betydelse har länge betonats i vår verksamhet. I målbeskrivningarna har vi hittills framhållit läsförståelse i bred bemärkelse, det vill säga att det inte räcker med att läsa av ord korrekt. Vi ska också kunna ”läsa mellan raderna” och plocka upp subtilare innehåll. Denna sorts läsning har visat sig vara avgörande för att man ska kunna ta till sig och förkovra sin allmänbildning – överlag för att kunna orientera sig ordentligt i det omgivande samhället. Det här gäller inte bara barn och ungdom, utan även oss vuxna.

Jag skulle i ljuset av den senaste samhällsutvecklingen betona några saker till. Läsning ökar även vårt ordförråd och vår begreppsapparat, och därmed också förmågan att formulera tankar och åsikter klart och tydligt.

Men vad är en åsikt? Det är vår beskrivning av verkligheten, antingen så som vi uppfattar den för tillfället, eller som vi önskar att den skulle vara. Och om vi då inte har verbala verktyg för att formulera och argumentera vettigt för våra åsikter – så att andra kan förstå innebörden och ta ställning till dem – händer det lätt att åsiktsutbyten om minsta kontroversiella ärende förfaller till ett simpelt och dehumaniserande slängande av stämplor på varandra. Det gynnar ingen individuellt, och framför allt inte samhällsutvecklingen.

Eftersom SFV:s ben står stadigt både i utbildningsfältet och i den fria bildningen, har vi en närapå unik insyn i de här frågorna på finlandssvenskt håll. Läsning, i den breda bemärkelse jag beskrivit ovan, är ju inte en fråga för det ena eller andra fältet, utan kanske den viktigaste ingrediensen i det vi kallar det livslånga lärandet.

Johan Aura

KANSLICHEF,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Klimakteriet i fokus – starta en studiecirkel

■ Är du intresserad av att lära dig mer om klimakteriet och samtidigt dela erfarenheter med andra? Starta en klimakteriecirkel där ni tillsammans utforskar teman som hormoner, sömn, kost, motion och allmänt välmående.

Studiecirkeln bygger på material framtaget av SFV och Folkhälsan. Det innehåller texter, videor och diskussionsfrågor för fem träffar. För att komma igång behöver du samla minst fem deltagare. Vi står för material och stöd – och alla cirkel får dessutom en bok om klimakteriet.

Läs mer och anmäl din cirkel på www.sfv.fi/klimakteriecirkel

Ge förslag på Topeliuspristagare

■ Medlemmarna i Svenska folkskolans vänner rf och Svenska folkskolans vänner understödsförening rf samt medlemmarna i Finlands svenska publicistförbund r.f. kan ge förslag på mottagare till Topeliuspriset – det finlandssvenska publicistpriset 2026 under perioden 1.11–14.12.2025.

Priset på 7 500 euro ges enligt statuten "för en aktiv, pågående journalistisk gärning till en eller högst tre personer som ådagalagt betydande skicklighet i sitt journalistiska värv, bestående av såväl originalitet, civilkurage som finesse". Prismottagaren offentliggörs i januari då priset delas ut. Läs mer och nominera på www.sfv.fi/topelius.

FOTO: ANNA-KARIN OHMAN

Fredrika Nyqvist ny pedagogisk planerare på SFV

■ Den 15 augusti började Fredrika Nyqvist som pedagogisk planerare på SFV, med placering i Vasa. Hon vikarierar Amy Jägerskiöld. Fredrika är pedagogie magister och speciallärare, och har jobbat både inom grundläggande utbildningen och i olika planeringsroller vid FDUV/Lärum och det tidigare Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi.

– Jag ser fram emot att få knyta ihop mina tidigare erfarenheter och använda dem i arbetet för ett välmående civilsamhälle. Jag tycker om samarbeten och att hitta vägar framåt tillsammans, och hoppas kunna vara ett stöd för både kollegor och samarbetspartner, säger Fredrika.

Kontakta Fredrika i frågor som gäller planering av utbildningar, kursönskemål, pedagogisk handledning, validering samt nationella kompetensmärken inom projektet Kompetenslyftet.

Du når henne på fredrika.nyqvist@sfv.fi eller 050 440 5748.

Beställ SFV:s nyhetsbrev

■ Vill du hålla dig uppdaterad om SFV:s verksamhet, evenemang och kurser? Prenumerera på vårt nyhetsbrev och få aktuell information direkt i din e-post – en gång i månaden.

Nyhetsbrevet ger dig en samlad överblick över vad som är på gång inom SFV och tips på aktiviteter, kurser och utbildningar du kan delta i. Du får också inspiration från projekt och satsningar som SFV gett bidrag till. Prenumerar på nyhetsbrevet genom att fylla i formuläret på www.sfv.fi/nyhetsbrev.

Ny rapport om föreningslivets lärandeaktiviteter

■ SFV:s studiecentral och Åbo Akademi har publicerat rapporten *Föreningslivets lärandeaktiviteter* av Petri Salo inom projektet Betydelsefull bildning. Rapporten, som kom ut på SFV:s webbplats i september 2025, visar hur svenskspråkiga föreningar i Finland kan stärka sin roll som bildningsaktörer. Den lyfter fram att mycket lärande sker i vardagliga och informella sammanhang, ofta osynligt för omvärlden. Föreningslivets aktiviteter utgår från lokala behov och intressen. De leds ofta av frivilliga utan formell pedagogisk utbildning, men som tar sitt ansvar på stort allvar och visar en stark medvetenhet i sitt arbete. Lärandet bidrar till att människor bättre förstår sig själva, andra och samhället. På så sätt stärker verksamheten gemenskap, delaktighet, respekt och tillit – och främjar både personlig utveckling och aktivt medborgarskap.

I intervjuer med koordinators och verksamhetsledare framkommer att de största utmaningarna är knappa resurser, tidspress och krav på resultat. Samtidigt pekar rapporten på möjligheter, till exempel hur digitala lösningar och lokal kreativitet kan öppna nya vägar för delaktighet och meningsfull verksamhet.

Rapporten finns att ladda ner på SFV:s webbplats: www.sfv.fi/betydelsefull_bildning. Projektet Betydelsefull bildning fortsätter under 2025 i samarbete med Åbo Akademi och Petri Salo, då fokus riktas mot lärandeffekter på individnivå. Erfarenheter samlas in från deltagare i föreningar som fått stöd via SFV:s studiecentral.

2011

1. Göte Sundberg intervjuas av Henrik Huldén om sin bok över självlärdas skeppsbyggmästare och bondesejlation. 2. Den första SFV-montern någonsin var liten jämfört med årets version. Mässhärdar var Rabbe Sandelin, Viveka Åberg och Johanna Carpelan.

SFV på Bokmässan i Helsingfors

■ Det gick ända till 2011 innan SFV gjorde premiär på Helsingfors bokmessa. Det var också då den första boken i SFV:s biografiserie fanns tillhanda, Kjell Ekströms *Victor Westerholm – landskapsmålaren, pedagogen, museimannen*. I dag är biografierna 26 till antalet.

Det första deltagandet blev en framgång, och närmare 90 böcker gick åt. I tillägg till Westerholm-biografen var Göte Sundbergs *Äppelö – liv, skeppsbygge, sjöfart* en storsäljare.

En hel del kostnadsfria tryckalster återfanns också bland de 90 distribuerade böckerna, som pamfletten om beskattning, *Ett val för framtiden*, som publicerades av SFV-anknutna tankesmedjan Lokus.

Välkommen på Växelfestival!

■ I november stänger SFV-huset G18 sina dörrar och lämnar plats för GRO – en växelverkstad för aktörer som stöder lärande och människans utveckling. Fredag 21.11 markerar vi övergången med

Växelfestivalen, ett öppet evenemang för alla åldrar. Festivalen bjuder på lärupplevelser, konstnärliga inslag, minnen från huset och en utställning. Tillsammans med Klockriketeatern skapar vi ett

spännande innehåll som ger en försmak av GRO:s verksamhet med start 2027.

Plats och tid: Georgsgatan 18, Helsingfors, 21.11.2025 kl. 17–20. Anmäl dig på SFV:s webbplats www.sfv.fi.

SFV:s kurser och utbildningar

SPECIALPEDAGOGIK / STÖD FÖR SOCIOEMOTIONELLA FÄRDIGHETER

5 sp | Start 27.10–13.11 kl. 17–20.30 | Online

Hur mår barn och unga i skolan och hur kan vi stärka deras psykiska, sociala och emotionella välbefinnande? Den här kursen ger dig verktyg för att förstå välbefinnande utifrån olika teoretiska perspektiv samt kännedom om vanliga symtom på ohälsa som skolutmattning, skolfrånvaro och utmanande beteende.

Kursen följer kursfordringarna vid Åbo Akademi, är en öppen universitetskurs och hör till grundstudierna i specialpedagogik (ÅA/Öpu).

ARBETSPLATSENS JURIDISKA SPELREGLER

5.11, 13.11 & 19.11 kl. 9–11 | Online

Under den digitala utbildningen får du kunskap om tre olika delområden som är viktig att känna till som arbetsgivare. **5.11** behandlar vi arbetsavtalsfrågor och arbetssäkerhet, **13.11** problemsituationer och frånvaro från arbetet och **19.11** förändringar på arbetsplatsen. Utbildningen handleds av advokat **Heidi Furu**. Målgruppen för utbildningen är ledare och förmän i föreningar och förbund. Utbildningen kostar 50 euro.

ARBETSVÄLMÅENDE – GLÄDJE, ENTUSIASM OCH TILLIT I VARDAGEN

17.11 & 24.11 kl. 13–14.30 | Online

En positiv anda på jobbet är grunden för trivsel och engagemang. I den här inspirerande och kostnadsfria tvådelade digitala utbildningen får du konkreta verktyg för att stärka både det kollektiva och det individuella välmåendet på din arbetsplats.

ONBOARDING FÖR NYA FÖRBUNDSSTYRELSEMEDLEMMAR

27.11 kl. 18–19.30 | Online

Under SFV:s och Förbundsarenans gemensamma tillfälle får du en kort introduktion till vad det betyder att vara förtroendevald på förbunds nivå. Du får bland annat tips på hur du kan sköta ditt uppdrag på ett ansvarsfullt sätt och möjligheten att samtala och reflektera med styrelsemedlemmar i andra organisationer.

2026

JHO-UTBILDNING FÖR STYRELSEMEDLEMMAR

17.1–12.2.2026 | Helsingfors/online

Nu har du som är styrelsemedlem på förbunds- eller distriktsnivå möjlighet att stärka din kompetens och utvecklas i din roll. Under JHO-utbildningen behandlas allt från smidigt styrelsearbete till att hantera stora organisationers ekonomi, samt att förutse framtida möjligheter och utmaningar. Introduktionsdagen hålls **17.1** i Helsingfors och de återstående träffarna på distans: **29.1, 5.2** och **12.2**.

**SE DEN
aktuella listan
med kurser på
www.sfv.fi/kurser**

Roller

På klassfotot från 1970-talet trängs små kottar i murrig manchester-sammet och färgglada triksåtröjor. Flickor och pojkar i slitstarka unisex-kläder. Jämlikhetens årtionde manifesterar sig på tioåringar som kisar under lugg mot skolfotografen. Några decennier senare är gränsdragningen mellan flickor och pojkar övertydlig i de flesta barnklädesaffärer.

Jämställdheten – ett av de globala hållbarhetsmålen – går ryckigt framåt. Det drabbar både flickor och pojkar. I detta nummer av SFV-magasinet kan du läsa en artikel av forskaren Harry Lunabba, som i sin forskning fokuserar på pojkar och maskuliniteter. Han opponerar sig mot både infantilisering och objektifieringen av särskilt pojkar: "Pojkar är mer än bara pojkar". Av det följer att flickor är mer än bara flickor.

Populister gillar att konstruera skenbara problem, och servera enkla lösningar. Samma billiga och fördummande lockbeten är de veckotidningstester som lovar svar på hur mycket kvinna eller man du är, utgående från dina egenskaper. Är du modig och handlingskraftig är du man. Är du empatisk och gladlynt är du kvinna. Rena rama gojan. Egenskaper som mod och empati är inte könsspecifika, de är mänskliga.

Också professor Anette Hellman har intresserat sig för pojkar i sin forskning med fokus på förskola och dagis. Hon synade de stereotypa bilderna, där den bråkige pojken ställs i kontrast till den lugna flickan: "Jag visste, utifrån mina femton år som förskollärare, att det inte stämde. Det fanns alla sorters pojkar – omsorgsfulla, tillbakadragna, kreativa."

Genom att lyssna på barnen studerade Hellman hur föreställningar om kön formas och förhandlas i dagis. Hon har även gjort internationella jämförelser, och kunnat visa att det som tas för givet i en kontext kan framstå som främmande i en annan.

Den här forskningen är synnerligen intressant ur ett skolperspektiv. Lunabba konstaterar bland annat att kategoriska generaliseringar tenderar att grumla diskussionen om skolresultat. Och värre än så: uppfattningarna om de omogna pojkarna och skolan som misslyckas är inte bara skeva, de blir ett slags självuppfyllande profetior, som ger näring till och upprätthåller snäva könsroller.

Skolan är en nyckelinstitution i ett jämställt samhälle, men också en plats där normer reproduceras och cementeras. Att få syn på de mekanismerna är viktigt. Olikheter finns. Men den som fastnar vid olikheter mellan könen missar att andra olikheter är större och mer avgörande. De sociala. De individuella.

Klassfotot från 1970-talet ter sig progressivt, nästan hoppfullt. Samhällsforskarna är eniga om att utvecklingen går i cykler som spänner över många decennier, med återkommande trender. Men trender är varken hot eller löften om något som med säkerhet skall komma, konstaterade filosofen Georg Henrik von Wright: "Trender kan brytas och själva insikten om dem kan bli en kraft, som bidrar till förändringen".

Wivan Nygård-Fagerudd

STYRELSEORDFÖRANDE,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Så arbetar SFV med hållbara placeringar

Text Sanna Mandelin

Hur SFV placerar sina pengar har förändrats i takt med att området för hållbar placering hela tiden utvecklas. Tidigare låg en större del av fokus på avkastning, men i dag läggs allt mer vikt vid hur investeringarna påverkar miljön, samhället och andra värden som är viktiga för SFV.

Placeringar är grunden för SFV:s verksamhet. Placerings- ringarnas avkastning möjliggör dels föreningens egen verksamhet, dels föreningens stöd till utbildning, bildning och kultur på svenska i Finland. Därför är det viktigt att SFV:s förmögenhet förvaltas väl och används klokt och ansvarsfullt.

SFV:s placeringsstrategi ses över varje år för att säkra stabilitet och att investeringarna speglar föreningens värderingar.

Tidigare användes enbart avkastningen för verksamhet och utdelning, men det har man ändrat på.

– Tre procent av placeringarna kan användas för verksamheten. Vi äter inte mer än så av kapitalet för att det ska vara hållbart. Målet är att hela tiden växa mer än samhällsekonomin. Det är ändå viktigt att verksamheten och utdelningen inte varierar kraftigt, säger SFV:s kansli- chef **Johan Aura**.

Föreningens förmögenhet delas in i två huvudkategorier: strategiska tillgångar och placeringstillgångar. De senare ska ge en god avkastning och bevara värdet över tid. De strategiska tillgångarna stöder föreningens uppdrag, som till exempel investeringen i renoveringen och omvandlandet av SFV-huset G18 till växelverkstaden GRO.

Målet är att hela tiden växa mer än samhällsekonomin. Det är ändå viktigt att verksamheten och utdelningen inte varierar kraftigt.

Johan Aura

Marknadsvärdet på SFV:s förmögenhet var 177 miljoner euro i slutet av fjolåret. Fjolårets avkastning var 9,6 procent.

FRÅN FINSKA AKTIER TILL GLOBAL RISKSPRIDNING. Placeringarna ska inte bara ge avkastning. Hållbarhet har blivit allt viktigare. Den som vill placera ansvarsfullt har en hel del faktorer att beakta. Förkortningen som används internationellt är ESG och den står för *Environmental, Social* och *Governance*

det vill säga miljö, samhälle och god förvaltning.

– Det är viktigt att man beaktar det i hela processen och i alla placerings- beslut, inte bara i delar av portföljen.

Det säger **Magdalena Lönnroth** som fram till våren 2025 satt sex år i SFV:s kapitalförvaltningsråd, ett rådgivande expertorgan för SFV:s placeringar. Till vardags är hon portföljförvaltare och chef för hållbar placering på Svenska litteratursällskapet.

Under de sex åren har SFV:s portfölj genomgått en stor förändring, konstaterar hon.

– Hela strukturen på SFV:s placerings- portfölj har förändrats under de här sex åren. Från stor andel finska aktier har vi breddat till globalt fokus och god risk- spridning.

Kapitalförvaltningsrådet följer med marknaden och ger råd om hur place- ringarna ska förvaltas. Det är styrelsen som fattar beslut om placeringarna och bär ansvaret för dem. Placeringarnas avkastning följs upp genom regelbundna rapporter av förvaltarna.

STORA SKILLNADER MELLAN MARK- NADER I FRÅGA OM HÅLLBARHET. Det finns mätare för att följa upp hur väl placeringarna lever upp till ESG-kraven. SFV får regelbundet rapporter från

Enligt Magdalena Lönnroth sker det viktigaste steget i hållbara placeringar när nya investeringar görs och man väljer alternativ. FOTO: SANNA MANDELIN

portföljförvaltarna som visar hur läget utvecklas. För närvarande har portföljen betyget A – den tredje högsta nivån – vilket innebär att den överlag består av företag som hanterar ESG-risker och möjligheter bättre än branschen i genomsnitt.

Mätningen omfattar dels hur mycket investeringarna inverkar på FN:s globala mål för utveckling, dels hur mycket investeringarna kan kopplas till normbrott, koldioxidavtryck, kontroversiella vapen och exponering för kontroversiella sektorer.

När det gäller normbrott används bland annat FN:s Global Compact och OECD:s riktlinjer för multinationella företag inom teman som mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö och antikorruption.

Lönnroth konstaterar att nordiska företag har lång erfarenhet och höga hållbarhetsbetyg, medan utvecklingsmarknader ofta ligger efter i arbetet med ESG.

”

God förvaltning är bolagets ryggrad. Den vägen ska även miljö och sociala frågor tas in.

Magdalena Lönnroth

Samtidigt finns där de största möjligheterna för positiv utveckling.

– Det är svårt att nå AAA om man inte har stor andel finska eller nordiska företag i portföljen. Vi strävar efter att vara bättre än världsindex.

NYA LÖSNINGAR FRÄMST INOM MILJÖSEKTORN. Det viktigaste steget i hållbara placeringar sker enligt Lönnroth när nya investeringar görs.

– Då har man chansen att jämföra alternativ innan förslag ges till styrelsen.

Vi har utvecklat processer och verktyg i kapitalförvaltningsrådet. Helt konkret har vi gjort upp ett frågeformulär till fondförvaltaren med fokus bland annat på hållbarhet.

Lönnroth konstaterar att det blir enklare att placera hållbart i takt med att nya lösningar tillkommer.

– Miljötemat är det främsta på marknaden. Det är greppbart, och förvaltarna erbjuder lösningar som följer klimatindex och inkluderar bolag som bidrar exempelvis till energieffektivisering.

Men utsläppsnivåerna är inte allt.

I SFV:s portfölj står ett fåtal bolag för det mesta av koldioxidavtrycket. Enligt Lönnroth gäller det att gräva djupare: har företagen strategier för att minska avtrycket och bidra positivt på sikt?

– Europa har kommit långt på regleringssidan, men USA tar nu ett steg tillbaka. Jag hoppas att övriga världen fortsätter arbetet för hållbarhet. ➔

Den stora debatten i världen handlar nu om försvarsindustrins hållbarhet, säger Magdalena Lönnroth. FOTO: SANNA MANDELIN

VAPEN, VÄRDERINGAR OCH FRAMTIDA VÄGVAL. Reglerna för vad som är god förvaltning ser olika ut på olika marknader.

– God förvaltning är bolagets ryggrad. Den vägen ska även miljö och sociala frågor tas in, säger Lönnroth.

SFV:s placeringar får en anmärkning för att kontroversiella vapen ingår i portföljen.

– För finska placerare är det vanligt att Wärtsilä får en röd flagga. Bolaget levererar propellerdelar till den amerikanska flottans kärnvapenbestyckade ubåtar – men det är en marginell del av verksamheten.

Den stora debatten i Finland, Europa och i världen är enligt Magdalena Lönnroth just nu finansiering av försvarsindustrin, en fråga som blivit aktuell i och med kriget i Ukraina.

– Borde man som en hållbar placerare öppna upp för försvarsindustrin? När det gäller produkter med dubbla användningsområden – för civilt bruk men som också kan användas militärt – behöver vi kanske tydligare kriterier. Vad menar vi egentligen när vi säger att vi inte investerar i vapen?

”Vi eftersträvar ju inte maximal avkastning, speciellt inte när det handlar om etiska frågor.

Johan Aura

Enligt SFV:s placeringsstrategi görs inga placeringar i bolag där den huvudsakliga verksamheten är vapen, krigsmateriel, vuxenunderhållning, hasardspel, alkohol eller tobak. Johan Aura ser inga skäl att ändra den hållningen.

– Vi eftersträvar ju inte maximal avkastning, speciellt inte när det handlar om etiska frågor. Vapenindustrin kunde vara en kassako, men vi vill vara en långsiktig placerare med god moral.

Aura är nöjd med utvecklingen mot mer hållbara placeringar, och säger att SFV kommer att fortsätta på samma linje.

För artikeln har också SFV:s controller **Viveka Åberg** intervjuats. Bokslutet för SFV finns tillgängligt på SFV:s webbplats och i *SFV-kalendern* som finns både digitalt och i printformat. ■

Henry Mattsson
FOTO: NORDEA

”SFV har lyckats bra med sin hållbarhetsstrategi”

En gång i året utvärderas SFV:s placeringar ur ett hållbarhetsperspektiv. Den senaste rapporten presenterades för kapitalförvaltningsrådet i september och gav ett gott betyg åt placeringsportföljen, säger **Henry Mattsson**, Senior Analyst på Nordea.

– SFV:s placeringar är väldigt hållbara. Det beror på produktvalet, att man valt sådana aktiefonder som bra beaktar hållbarhet och ESG, säger Henry Mattsson.

ESG står för *Environmental, Social* och *Governance* det vill säga miljö, samhälle och god förvaltning.

De senaste årens ändrade profil på placeringarna – från att till stor del ha bestått av aktieinnehav i finländska och nordiska bolag till aktiefonder som har en global inriktning – avspeglar sig också i den årliga ESG-rapporten.

Från den nästbästa kategorin AA har ESG-indexet sjunkit till A. Men Henry Mattsson ser det inte som ett problem.

– Nu har portföljen fått ett A för att den är helt global. I fjol hade den ännu mycket finländska aktier. Betyget A är bättre än jämförelseindex ur ett globalt perspektiv, där ratingen över huvud taget är lägre i genomsnitt. Finska företag sköter ESG-frågor bättre än motsvarade företag i USA, Asien eller på utvecklingsmarknaderna.

Henry Mattsson konstaterar att det i dag är ganska sällsynt för institutionella placerare att inte satsa på hållbarhet. Enligt honom finns forskning som visar att bolag som sköter ESG-biten bra har lägre risk för att drabbas av negativa nyheter och överlag kan räkna med bättre avkastning. Samtidigt finns det de som anser att de placerare som väljer att satsa på bolag som många skyr av ESG-skäl, som tobaks- eller alkoholindustrin, får bättre avkastning.

– Själv tycker jag inte att det här är så klart, utan det är mer ett etiskt val som alla placerare själva kan göra.

Haru stärker skolans arbete med känslor och relationer

Text Christine Skogman ~ Foto Frida Lönnroos

Att utveckla elevers förmåga att förstå sina egna och andras känslor, bygga relationer och hantera sociala situationer har blivit en allt viktigare del av skolans uppdrag. En färsk studie om elevers socioemotionella färdigheter visar att SFV:s skolnätverk Haru spelar en avgörande roll i det arbetet.

Magsiteravhandlingen *Utvecklandet av elevers socioemotionella färdigheter i skolan* visar att Harus materialbank är en central resurs för skolorna. Den ger lärarna lättillgängliga verktyg vilket sparar tid och gör det enklare att integrera socioemotionella färdigheter i undervisningen.

– Kombinationen av konkreta material, tydlig struktur och möjligheten att dela erfarenheter gör att Haru upplevs som både användbart och meningsfullt, säger **Ingrid Henriksson** som gjort undersökningen.

KOLLEGIALT STÖD GER KRAFT. Enligt Ingrid Henriksson lyfter läroplanen inte tillräckligt tydligt fram de socioemotionella färdigheternas betydelse, trots att forskningen visar hur avgörande de är för elevers utveckling. Här blir det kollegialt stöd och ledarskapets engagemang desto viktigare. När lärare kan samarbeta, dela erfarenheter och få stöd av varandra ökar både tryggheten och motivationen i arbetet.

Ingrid Henriksson
FOTO: PRIVAT

– Det som överraskade mig mest var hur avgörande stödet mellan kollegor och skollädares engagemang var för att lyckas i arbetet med elevernas socioemotionella färdigheter. Skolornas egna Haru-team gjorde att lärarna kände sig rustade, säger Ingrid Henriksson.

EN DEL AV ETT STÖRRE SAMMANHANG Henrikssons forskningsresultat visar att socioemotionellt lärande inte kan ses som ett tillägg i undervisningen, utan måste integreras i hela skolans verksamhet. Skolnätverket Haru kan

här bidra med konkreta verktyg, bland annat genom materialbanken och Haru-teamen.

Socioemotionellt lärande rustar elever för framtiden. Förmågor som empati, samarbete och konflikthantering är lika viktiga i arbetslivet som i vardagen. För att nå konkreta och långsiktiga resultat ska skollädares involvering vara central, elever och föräldrar för att enas kring skolans mål.

– Skolor agerar inte i ett vakuum. Föräldrarnas roll är central och bör utforskas mer framöver.

Vad tror du effekten är av att barn får träna på känslor och relationer i skolan?

– Det har stor betydelse. Det stärker bland annat elevernas självkännet, vilket skapar tryggare klassrum och bättre förutsättningar för lärande. På längre sikt bidrar det till bättre studieresultat och ett mer inkluderande samhälle. Barn som utvecklar dessa färdigheter blir framtidens empatiska medborgare och ledare, säger Ingrid Henriksson. ■

Ungdomarna har lättare att tala med Tomas Luoto, som kommer från tredje sektorn, än lärare eller socialarbetare med myndighetsansvar.

Projektet Mönster

stöder unga som hamnat i konflikt med lagen

Text & Foto Sanna Mandelin

"Inte har ni väl sådana problem i de svenska skolorna?" Den frågan hör handledare Tomas Luoto från Stationens Barn ofta. Men också i svenskspråkiga skolor finns ungdomar som hamnar i konflikt med lagen. Både familjer och skolor behöver bättre stöd för att möta utmaningen.

Ljudvallen slår emot redan i dörröppningen till Grundskolan Norsen. Det är matrast och korridorerna är fyllda av skratt och rop. Inne på rektorns kansli blir det tvärtyst när dörren stängs.

– Visst är det härligt med så mycket liv? Och vilken skillnad sedan mobilförbudet infördes, säger biträdande rektor Clara Lindqvist med ett leende.

Men dagens samtal handlar inte om mobiler, utan om något betydligt allvarigare: hur skolorna kan stödja de

elever som begår brott som rån eller narkotikabrott – och hur personalen ska lära sig känna igen problemen i tid. Vid kaffebordet sitter, förutom Lindqvist, också Tomas Luoto från Stationens Barn, en barnskyddsorganisation som arbetar förebyggande med ungdomar.

– Jag har arbetat med liknande frågor på finska sedan 2018 och när jag år 2021 började på Stationens Barn dök det snabbt upp svenskspråkiga ungdomar i vårt arbete. Vi insåg att det behövs stöd på svenska eftersom de svenskspråkiga

skolorna inte hade redskap för att hantera ungdomar som begått brott. Så vi skapade Mönster.

Luoto konstaterar att de finskspråkiga skolorna redan har hunnit reagera på problemet och anpassa sig till det, medan de svenskspråkiga släpar efter.

– Det behövs en svenskspråkig person som förstår ankdammens logik, men samtidigt också kan systemen. De svenskspråkiga ungdomarna borde ha rätt till stöd på sitt eget språk, men det har knappt funnits någon som kan ge det.

NORMALISERA ATT TALA OM BROTT

Både Luoto och Lindqvist säger att svenskspråkiga ofta har bättre skyddsnätverk, men samtidigt kan småskaligheten leda till att tröskeln för att prata om problemen är högre.

– En stor utmaning är skammen i de svenskspråkiga kretsarna. Vi måste normalisera att tala öppet om att våra barn har samma sorts problem, säger Luoto.

För Clara Lindqvist och personalen i Grundskolan Norsen har möjligheten att diskutera problematiken med Luoto varit välkommen.

Det är så ofta som insatserna sätts in först när det är kris, men nu behöver vi inte bara släcka eldsvådor.

Sara Kanu

– Jag är jättenöjd. Det är bra att kunna gå igenom fall där det inte gått så bra och se vad vi kunde göra annorlunda och vilka tidiga signaler vi borde ha snappat upp.

Norsens skolcoach **Sara Kanu** också är glad över samarbetet med Stationens Barn.

– Det är värdefullt att vi har en möjlighet att jobba förebyggande. Det är så ofta som insatserna sätts in först när det är kris, men nu behöver vi inte bara släcka eldsvådor.

LÄTTARE PRATA MED EN ORGANISATIONSTOMTE. Lindqvist berömmar Tomas Luoto för att han har kunskap om vad som händer ute på fältet.

– Det är ett enormt fält att hålla reda på. Just när vi hade fått grepp om vejpanDET kom något nytt: tandpetare inDränkta i nikotin som plötsligt fanns överallt, säger Clara Lindqvist.

– Min relation med de unga är sådan att jag kan fråga dem om vad som helst, säger Tomas Luoto.

Lindqvist, Luoto och kurator **Joanna Kock**, som jobbar både på Grundskolan Norsen och yrkesinstitutet Praktikum, funderar på skillnaderna i roller.

– När jag ber en elev komma och prata blir de genast förskräckta och tror att de får en uppläxning av rektorn, suckar Clara Lindqvist.

– Lärare har också en maktposition, säger Joanna Kock.

– Men jag är en organisationstomte från tredje sektorn. Och fast jag berättar öppet att vi samarbetar med polisen och barnskyddet så ser de mig ändå som en av ”the good guys” (på det goda sidan). Den stora skillnaden är nog den att jag inte har något myndighetsansvar eller något lagstadgat mandat, säger Luoto.

”VI ÄR INGA TROLLKARLAR”. Förtroendet som ungdomarna har för honom är A och O för att kunna hjälpa dem.

– När det handlar om ett grovt brott är det verkligt skrämmande processer för ungdomarna. Det är förhör, rättegångar, barnskydd och kanske fängelse eller skolhem.

Han säger att ungdomarnas familjer också förhållit sig väldigt positivt till att få stöd på sitt modersmål.

– Vi är inga trollkarlar, men vi kan processerna och har ett brett nätverk. När vi är med på ett barnskyddsmöte upplever familjerna att någon talar för dem i processen och vet vilka rättigheter och skyldigheter de har.

Tomas Luotos mål är att på lång sikt göra sig själv onödig. Men just nu finns det så mycket behov av hans expertis att han hoppas på en utvidgning av projektet.

– Jag hoppas att få ett arbetspar som kunde hjälpa mig. Det finns behov för mera stöd än vad jag kan ge ensam. ■

Projektet förebygger brott

- Projektet Mönster förverkligas av organisationen Stationens Barn. Svenska folkskolans vänner är en av de organisationer som stöder projektet under år 2025.
- Skolorna får utbildning för personalen i frågor som handlar om brottsförebyggande och hur man ska agera med elever som gjort eller dömts för grova brott.
- Inom ramen för projektet kan de också få stöd med enskilda elever.
- Handledaren kan också stödja enskilda elever och familjer med brottsprocessen och kontakterna till bland annat barnskydd.
- Stationens barn jobbar också med annat förebyggande arbete på svenska som pojkprojektet Killevippen och Friends-programmen kring sociala färdigheter.

*Med hjälp av
Vännerna*

Mönster – förebyggande ungdomsarbete

SFV:s mål: Högre välbefinnande inom utbildningen

Beviljat ändamål: Grov kriminalitet, droger och våld präglar dagens ungdomsproblematisering och skolorna är ofta handfallna inför problemen. Därför vill Stationens barn anställa en personalresurs som är lyhörd för problemen i fråga, och kan sammanföra skolor och myndigheter när det behövs.

Bidragsmottagare: Stationens Barn rf.

Beviljat belopp: 15000 euro

Tidsperiod: 1.1.2025–31.12.2025

Förväntat resultat: Öka tryggheten för samtliga skolelever, ungdomar och lärare i storstadsregionen.

Yrkesutbildningen

har fått egna läromedel – tack vare fondernas satsning

Text Sanna Mandelin ~ Foto Frida Lönnroos

Läget var länge kritiskt: lärare i yrkesutbildningen fick själva skapa, översätta eller anpassa sina läromedel. Nu har svenskspråkiga yrkesstuderande tillgång till digitala läromedel i några gemensamma ämnen, tack vare en samordnad satsning från fondvärldens läromedelsgrupp. Men utmaningarna är långt ifrån över – än saknas material speciellt i branschämnen.

En utredning från tankesmedjan Magma 2022 blev startskottet för att Samarbetsgruppen för läromedelsunderstöd började satsa på läromedel för yrkesutbildningen, säger **Ulrica Stråhlmann**, som är stipendiesakkunnig på Konstsamfundet.

– Magma gjorde en utvärdering av yrkesutbildningens läromedel efter att vi hade fått signaler från fältet att läget är katastrofalt. Den visade att nästan allt läromaterial görs som handarbete. Resultatet blir ojämn kvalitet, tung arbetsbörda för lärarna och stora skillnader mellan skolorna.

De flesta lärare skapar eget material, andra översätter från finskan och en del använder läromedel från Sverige. Men skillnader i lagstiftning och kultur gör att den lösningen inte fungerar för alla.

JÄMLIK UTBILDNING VIKTIGT FÖR SFV
Läromedelsgruppen stöder produktionen av finlandssvenska läromedel och arbetar för att studerandena i de svensk-

språkiga skolorna ska ha läromedel i samma utsträckning som i de finska skolorna.

– Jämlikhet i utbildningen är ett av huvudmålen i vår utdelning, och därför tycker vi det är viktigt att vara med om att främja tillgången på läromedel inom yrkesutbildningen, säger **Katarina Rejman**, sakkunnig inom utbildning på Svenska folkskolans vänner.

Läromedelsgruppen valde att agera efter Magmas utredning och öppnade 2023 upp för ansökningar från yrkesutbildningen. Konstsamfundet har öronmärkt sitt bidrag till yrkesutbildningen.

– Till dags dato har det kommit in 18 ansökningar. I den senaste omgången kom det inga, men det har haft att göra med att yrkesskolorna är hårt pressade av nedskärningar för tillfället, säger Ulrica Stråhlmann.

LÄROMEDEL FÖR BRANSCHÄMNENA SAKNAS ÄNNU. Yrkesutbildningen har nu digitala läromedel i modersmål, matematik, samhällslära, som är gemen-

samma GEM-ämnen, och i en studieheltet inom social- och hälsovården. Men de branschspecifika läromedlen släpar efter.

– Alla studerande borde få samma baskunskaper, men vi vet att det varierar väldigt mycket. De branschspecifika läromedlen är antingen urgamla eller så finns de inte alls.

Stråhlmann pekar på problemet som uppstår då en lärare, som har gjort allt material själv, går i pension.

– Hur ska materialet då överföras? Om läraren inte ger materialet vidare måste den nytilträdde läraren bygga upp allt på nytt.

De flesta läromedlen för andra stadiet är i dag digitala. Läget för yrkesutbildningen har förbättrats under de senaste åren.

”

Alla studerande borde få samma baskunskaper, men vi vet att det varierar väldigt mycket. De branschspecifika läromedlen är antingen urgamla eller så finns de inte alls.

Ulrica Stråhlmann

STIPENDIER BEVILJAS TRE GÅNGER OM ÅRET. Lika möjligheter till kunskap, oavsett studieform, kräver fortsatta satsningar. Läromedelsgruppen hoppas få in ansökningar av hög kvalitet också i fortsättningen.

Ansökningstiden pågår hela året och gruppen beviljar stipendier tre gånger per år. För att ett stipendium ska kunna

beviljas måste författaren, översättaren eller sakgranskaren först ingå ett avtal med ett förlag. Om författaren ger ut läromedlet på eget förlag krävs en rekommendation av en person eller organisation som är väl insatt i ämnet.

Ansökningar om läromedelsstipendier görs via Svenska kulturfondens webbsida. ■

Läromedelsgruppen

- Läromedelsgruppen har funnits i den nuvarande sammansättningen i cirka 15 år
- De som deltar är Föreningen Konstsamfundet, Lisi Wahls stiftelse för studieunderstöd, Svenska folkskolans vänner och Svenska kulturfonden.
- Den utdelade summan har varierat mellan 150 000 och 360 000 per år.
- Bidragen används för att stödja produktionen av svenskspråkiga läromedel i Finland.

På brandkårsläger får man **KUNSKAPER FÖR LIVET**

*Inom frivilliga brandkåren läggs många timmar ner på kurser och att lära sig praktiska kunskaper. Nu är det möjligt att få det tillgodosett som studiepoäng för framtiden.
– Vi vill synliggöra det lärande som sker, säger Amy Jägerskiöld på SFV.*

Text & Foto Heidi Hendersson

Det duggar tätt vid den lummiga strandkanten i Eckerö där cirka 180 ungdomar och 80 ledare från stora delar av Svenskfinland samlats för att umgås och lära sig tillsammans. På vägen pågår en övning där en grupp ger hjärt- och lungräddning i väntan på flyg-assistens.

– Det här är deras kursprov på Action-kursen, säger **Jari Suvanto**, organisationshandedare.

Vi befinner oss på Finlands svenska Brand- och Räddningsförbunds sommarläger som i år hålls vid Sandviken i Eckerö på Åland. Här deltar ungdomar från Åland, Åboland och Nyland. Det handlar om ett fem dagars läger där varje deltagare får utbildning beroende på ålder och erfarenhet.

PROBLEMLÖSNING OCH PRAKTISKA KUNSKAPER. Vid vägen hittar vi en av ledarna, **Ella Hilander**, som har brandkåren i blodet.

– Jag har varit med hela livet. Alla mina syskon är med.

Förutom livsviktiga kunskaper har brandkåren varit en källa till gemenskap för henne.

Från vårt distrikt är det fyra personer som börjar på den svenska räddarutbildningen i höst. Jag tror att våra kurser hjälper till att sporra.

Jari Suvanto

– Det är samhörighet och samarbete.

Ungdomsledaren **Gustaf Eriksson** håller med om att gemenskapen lockar.

– Man lär sig också att lösa problem.

Lägerdeltagaren **Elliot Sanchez**, har varit aktiv i sex år inom brandkåren. På

årets läger har han fått flera nya praktiska kunskaper.

– Det bästa med det här lägret har varit att få göra grundklarering, när man kastar ut slangar och sprutar vatten.

Vad har du lärt dig inom din hobby som du tycker är bra att kunna för framtiden?

– Hur man gör knopar runt verktyg för att hissa upp dem på höga höjder, säger han med ett leende.

DUKTIG DELTAGARE FÅR ÅKA HELIKOPTER

Genom duggregnet skär plötsligt ljudet av helikopterblad. Ett tiotal ungdomar ställer sig och kikar uppåt. Ambulanshelikoptern landar på gräset en bit bort och yrkespersoner skyndar ut i riktning mot livräddarna.

De utbyter information och livräddningen fortsätter med ett stort gäng som publik. I scenariot ska nu den skadade personen flyttas till helikoptern och flygas till sjukhuset. Men det blir inte plastdockan som får åka tillbaka ovan molnen. I stället överraskas en kursdeltagare. Den som får åka med i helikoptern har valts ut för att hen visat framfötterna under lägret. Den här dagen råkar det bli Jari's dotter **Hedda Suvanto**. ➔

Gustaf Eriksson är ungdomsledare och gick själv sitt första brandkårsläger 2012. Han uppskattar gemenskapen och att man lär sig lösa problem.

Hedda Suvanto tycker att brandkårs hobbyn är mångsidig och nyttig.

Elliot Sanchez och Malte Danielsson är två av de åländska deltagarna i lägret.

– Hon har en förmåga att göra det där lilla extra, säger kursledaren **Bosse Karlsson** som får ge henne det glada beskedet.

– Det här är en grej man nog bara upplever en gång i livet, säger Hedda Suvanto och gör sig redo för avfärd.

Suvanto har varit med i brandkåren ända sedan hon var liten.

– Jag tycker det är mångsidigt och det ger mycket kunskap för livet.

STUDIEPOÄNG SOM INCITAMENT

Pappa Suvanto ser stolt på när dottern flyger i väg. Själv har han varit med i frivilliga brandkåren sedan 1983 och fått med stora delar av familjen i verksamheten.

– Men kraven har ökat sen jag gick med, samma är det med kraven på behörighet.

Därför ordnas en rad olika utbildningar och kurser inom ramarna för förbundet. För att öka incitamentet till att delta är det nu möjligt att få studiepoäng för att delta.

– Amy Jägerskiöld på SFV introducerade oss i den här valideringsprocessen.

Hur gagnar det er som förbund?

– Det är värdefullt! Deltagaren får studiepoäng genom ett fungerande samarbete och en enkel metod.

Amy Jägerskiöld, som är pedagogisk planerare på SFV, berättar att man jobbat med valideringar sedan 2016. Sedan 2021 har man gjort det mer systematiskt och målmedvetet för att standardisera och öka kunskapen inom civilsamhället samt möta kraven från utbildningsstyrelsen.

– Vi vill visa på det viktiga lärandet som sker här. Många av utbildningarna håller jättehög nivå.

SFV:s studiecentral, som officiell läroanstalt, fungerar som en pedagogisk garant för kurserna och ser till att de uppfyller kvalitetskraven för en utbildning som ger studiepoäng.

– Det är ett arbete som kräver ett pedagogiskt tänk som vi stöder organisationerna i.

Vi vill visa på det viktiga lärandet som sker här. Många av utbildningarna håller jättehög nivå.

Amy Jägerskiöld

ÖVER FEMTIO PERSONER HAR REDAN SAMLAT STUDIEPOÄNG I ÅR. I generella drag kan man säga att en studiepoäng motsvarar 27 timmars arbetstid och utgår ifrån kompetensbaserade beskrivningar med mål för kunskande. Som deltagare är det fritt fram att plocka på sig hur mycket studiepoäng som helst från den fria bildningen.

– Man kan anhålla om att använda det för vidare utbildning. Det ser också bra ut när deltagarna letar jobb eller vill visa på sina kunskaper och att de varit aktiva på sin fritid och sysslat med olika slags lärandeaktiviteter, säger Jägerskiöld.

Hittills har över 50 deltagare i år fått en studiepoängsrekommendation, som omfattar bland annat olika färdighetsutbildningar, ledarskapsutbildningar och arbetslivsrelaterade utbildningar.

Varför är det viktigt att värdesätta fri bildning?

– Den tar tillvara det frivilliga lärandet och det livslånga lärandet som bygger på nyfikenhet och eget intresse. Det handlar också om att främja lokaldemokratin.

SPORRANDE KURSER GER PROFFS I FRAMTIDEN.

Ingen av de kortare kurserna under brand- och räddningsförbundets sommarläger kan valideras, men förhoppningen är att ungdomarna får mersmak och söker sig till de mer omfattande kurserna senare. Studiepoängsberättigade kurser inom förbundet är bland annat första hjälp, vägtrafikräddning och gruppledd utbildning.

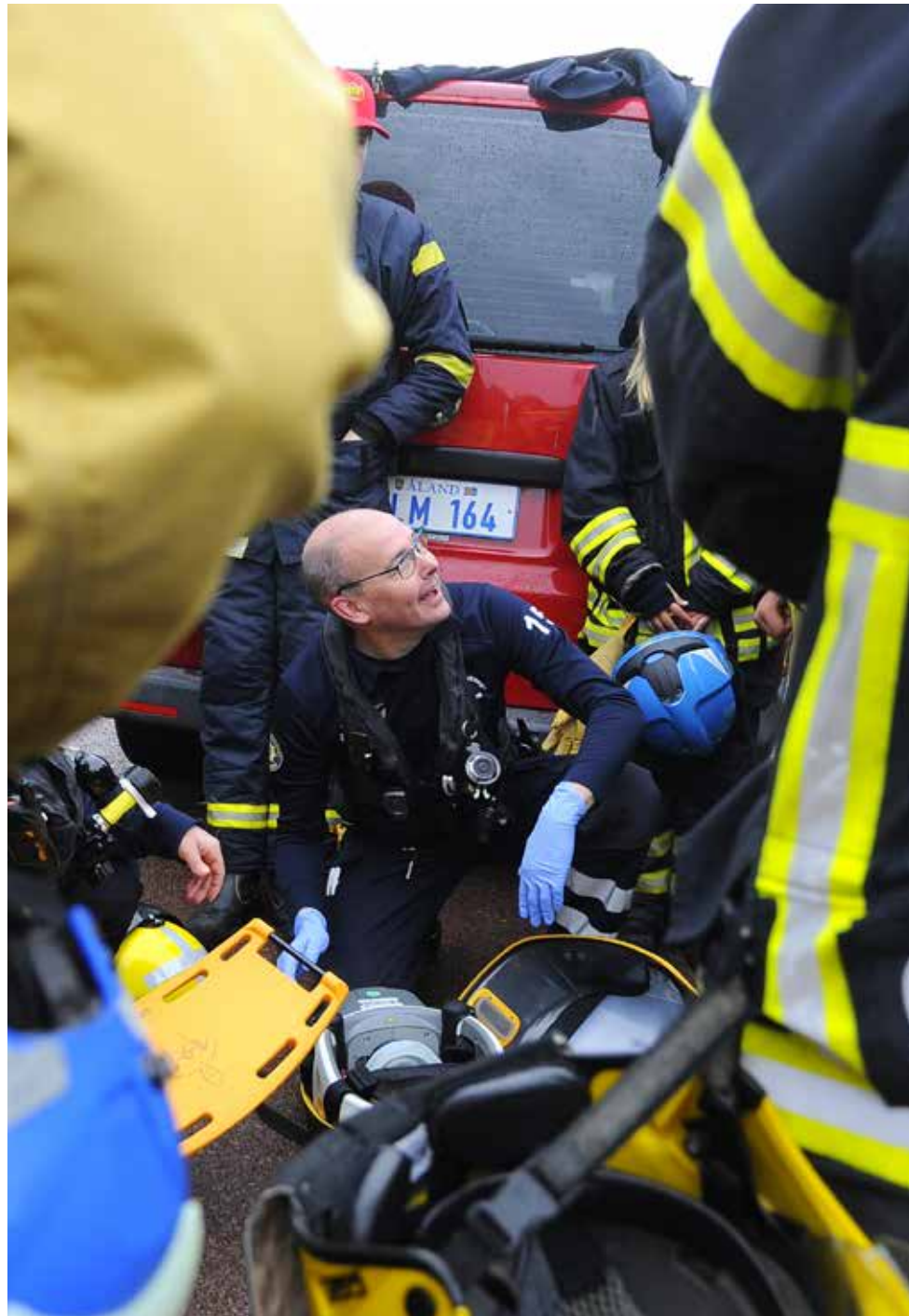
– Flera har nog målsättningen att delta, säger Jari Suvanto.

Förhoppningen från förbundets sida är sedan att fler också väljer att göra branschen till sitt yrke.

– Det är en ökande trend. Från vårt distrikt är det fyra personer som börjar på den svenska räddarutbildningen i höst. Jag tror att våra kurser hjälper till att sporra.

Deltagaren Elliot Sanchez öppnar för en framtid inom räddningsverksamheten.

– Kanske, man vet aldrig! ■

Niclas Lindén från Räddningsverket anländer med ambulanshelikoptern och ger feedback om hur situationen har skötts.

Hedda Suvanto blev lägreets primus och fick en tur i helikoptern.

Deltagarna gör hjärt- och lungräddning som kursprov på Actionkursen.

Validera med SFV

Validering betyder att man identifierar och erkänner kunskaper och färdigheter, ett sätt att synliggöra det man lärt sig. Inom den fria bildningen ska utbildningar som ger studiepoäng beskrivas utifrån tydliga mål för kunskande. De utbildningar inom föreningslivet som ger studiepoäng hittas i SFV:s studiecentrals läroplan och sker som ett samarbete mellan Studiecentralen och föreningarna och förbunden. De studiepoäng som deltagarna får registreras i Utbildningsstyrelsens nationella databas Koski och syns sedan i deltagarens studieregister.

Med hjälp av studiepoängsrekommendationen kan du som deltagare:

- Anhålla om att få studiepoängen tillgodoräknade inom den formella utbildningen (till exempel inom yrkesutbildning eller gymnasium).
- Synliggöra det lärande som du har fått i din fritidsverksamhet för en bredare målgrupp som till exempel arbetsgivare.
- Bestyrka ditt kunskande, färdigheter eller kompetenser till exempel i en ansökan.

Ny AI-guide

ska stödja lärare och elever i Svenskfinland

Text & Foto Pia Isaho

Den artificiella intelligensen utvecklas i rasande fart, men skolan halkar efter. Den nya AI-guiden som sammanställts av föreningen Faktabaari ska ge lärare och elever en grund i digital informationskompetens och trygg AI-användning. Guiden kan med fördel även användas av lärare inom fria bildningen.

Faktabaari är en faktagranskningstjänst som framför allt granskar viktiga inlägg i samhällsdebatten – i medier eller från politiker – exempelvis inför val.

– Först jobbade vi enbart med granskning av fakta, men efter några år började vi också rikta in oss på mediefostran, berättar **Mikko Salo**, verksamhetsledare på Faktabaari.

FAKTABAARI EDU VILL MOTVERKA AI-YRSEL I SKOLAN. Under de senaste tio åren har den digitala miljön förändrats radikalt. De sociala medierna har utvecklats, algoritmernas roll har blivit viktigare och generativ artificiell intelligens – alltså AI som skapar nytt innehåll – har blivit lättillgänglig genom applikationer som ChatGPT.

– När den artificiella intelligensen utvecklas så snabbt att det känns omöjligt att hänga med, kan det uppstå ett slags AI-yrsel, säger Salo.

Faktabaari Edu grundades år 2017. Målet är att göra faktagranskning till-

gänglig för alla och stärka medborgarnas digitala informationskompetens.

– Det är viktigt att människor på ett tryggt sätt kan hitta, förstå och själva skapa tillförlitlig information, säger Salo.

AI-GUIDEN GER STÖD OCH TRYGGHET ÅT LÄRAREN. Salo konstaterar att AI-tekniken har utvecklats så fort att de som ansvarar för lärarnas utbildning har haft svårt att hålla jämna steg.

– Vi ville vara proaktiva och ge ut AI-guiden nu när generativ AI ännu är ett relativt nytt fenomen. Tanken är att dela konkret kunskap som fungerar i skolan, säger Salo.

”

Det är viktigt att människor på ett tryggt sätt kan hitta, förstå och själva skapa tillförlitlig information.

Mikko Salo

Salo konstaterar att lärare kan känna sig väldigt ensamma med utmaningar kring digital kompetens. När Faktabaari bekantade sig med fältet hittade de enskilda eldsjälar som redan utnyttjade AI.

– Men vi märkte också att skolorna ofta saknar system och material för inläring. Det kan kännas som en övermäktig uppgift att lära ut AI, när man själv kämpar med grunderna, fortsätter han. Guiden ska stödja upptäckarglädjen, samtidigt som den varnar för risker:

– Vi hoppas att lärarna ska bli ivriga att lära sig. Mobilerna har låsts in under lektionerna, men vi måste ändå lära våra unga att fungera i den digitala verkligheten, menar Salo.

LÄTTFATTLIGT INNEHÅLL FÖR BÅDE SKOLOR OCH KOMMUNER. AI-guiden riktar sig till både lärare och utbildningsanordnare.

– Det handlar om omfattande och svåra frågor som kommunerna borde lära sig att hantera snabbt, säger Salo.

Mikko Salo vid Faktabaari hoppas att kunskap om AI blir en del av följande läroplan.

”

Källkritik får en helt ny innebörd när AI ger egna analyser av hundratals källor i ett enda svar

Mikko Salo

Innehållet togs fram i samarbete med nordiska partner och finländska utbildningsaktörer.

Guiden ger en snabbkurs i hur AI fungerar och hur lärare kan använda den i sitt arbete. Guiden tar upp etiska frågor, EU-regler och ger gott om konkreta tips för

undervisning i AI-färdigheter, med länkar till portaler och appar som lär elever om maskininläring och sociala medier.

– Grunden för allt är gammal och bekant: källkritik. Men källkritik får en helt ny innebörd när AI ger egna analyser av hundratals källor i ett enda svar, säger Salo.

MATERIAL FRÅN SVERIGE FUNGERAR INTE HÄR. Målet är att nå ut till hela skolfältet, och att översätta materialet till svenska var en självklarhet.

– Material från Sverige fungerar inte här i Finland, eftersom den svenska läroplanen ser så annorlunda ut. Dessutom behandlar deras undervisningsmaterial

inte AI-verktyg på samma sätt som vi – som förstärkt intelligens, säger Salo.

Förstärkt intelligens betyder att tekniken används som ett stöd som kombinerar styrkorna hos både människa och maskin, förklarar han.

Salo är nöjd över att SFV ville samarbeta kring översättningen av materialet.

– Vi är väldigt glada över samarbetet! Vi hade inte haft resurser att göra en högkvalitativ översättning själva.

BARN OCH UNGA SIMMAR I EN FLOD AV DESINFORMATION. För unga i Finland är desinformation en del av vardagen på nätet. Den sprids inte bara via anonyma konton eller okända sajter, utan genom ➔

Faktabaari Edu har nyligen belönats med Aapiskukko-priset för sina insatser inom utbildningssektorn.

influerare, kompisar eller algoritmer som lyfter fram vilseledande innehåll i sociala medier. Vinklad eller falsk information kan få fäste särskilt om den väcker känslor eller bekräftar egna åsikter.

Ur ett globalt perspektiv har läget skärpts. Ryssland sprider desinformation särskilt kring krigsföringen i Ukraina. Kina bedöms bedriva påverkansoperationer i digitala miljöer och via globala plattformar, och i USA blir informationsflödet allt snarigare samtidigt som traditionella medier inte når ut till folk som förr.

Polarisering i samhället, klimatkris och krig ökar behovet av att tänka kritiskt.

– Det är oroande att den enda instansen som försöker dra riktlinjer för användning av AI är EU. Det är fritt fram för vem som helst att mata in vilket innehåll som helst på nätet och felaktig information går sällan att spåra, konstaterar Salo. ■

Faktabaaris AI-tips:

- **Kom ihåg källkritiken.** AI kan göra misstag. Jämför den information som AI ger med ursprungskällor.
- **Skydda din egen integritet.** Mata aldrig in konfidentiell information i AI-verktyg.
- **Agera ansvarsfullt.** Se till att du inte gör intrång på upphovsrätten, eller plagierar andras arbete. Om du själv gör ett arbete: förklara hur du använt AI som hjälp
- **Sätt gränser.** Använd AI-applikationer med måtta, så att apparna inte tar för mycket av din tid eller förbrukar för mycket energi.
- Guiden kan hittas här: <https://www.faktabaari.fi/edu/oppaat/larare-ai/>

Med hjälp av
Vännerna

Översätta AI-guide

SFV:s mål: Aktörer inom tredje sektorn och fria bildningen stärker engagemanget och fördjupar bildningen i samhället

Beviljat ändamål: Faktabaari stärker det demokratiska samhället genom att stödja medborgarna i att navigera den föränderliga digitala informationsmiljön och identifiera desinformation.

Bidragsmottagare: Avoin yhteiskunta ry

Beviljat belopp: 10 000 euro

Tidsperiod: 1.9.2024–31.12.2024

Förväntat resultat: Stärka medborgarskapsförmågan hos svenskspråkiga i den digitala tidsåldern.

Snäll – det modigaste du kan vara

”K indness today is an act of rebellion.” Orden kommer från artisten Pink – och de fastnade i mig. För visst är det så: i en värld där tonen blivit hårdare, där stressen skaver och där krig och oro skuggar framtiden, känns snällhet nästan som en motståndshandling, lite rebellisk.

Att vara snäll är inte att vara svag. Det är att vara stark nog att våga bry sig. Att våga stanna upp mitt i sitt eget för att se någon annan. På jobbet, i väntrummet, i kafferummet, på gatan – överallt där vi möts, finns det små ögonblick där vi kan välja omtanke.

Ett vänligt ord. Ett ”hur mår du egentligen?” Ett leende som säger: jag ser dig – det kan räcka långt. Kanske längre än du någonsin får veta.

Jag har sett det, gång på gång. I vården där språk och kultur ibland krockar, men där kroppsspråk och närvaro bygger broar. I möten där snällhet kan bära en hel situation. Det gäller inte bara vårdpersonal. Det gäller ingenjören, läraren, chefen, butiksbiträdet – oss alla.

Under mina år utomlands har jag sett hur universell den gyllene regeln faktiskt är: Behandla andra som du själv vill bli behandlad. Den gäller oavsett tidzon, religion eller bakgrund. Och den funkar, för stora som små.

Och mitt i allt detta: Todde. Vår son.

När han var sex år gammal räddades han av en främling – en ung man i Tyskland som donerade sina stamceller och gav Todde en chans till nytt liv. Det var den enda räddningen för min son, som var döende i leukemi. När Todde var bara tio år gammal stod han inför hela fotbollslaget Jaro och bad dem att gå med i stamcellsregistret. Och vet ni? De gjorde det – och deras anhängare följde efter. Snart visade statistiken från Blodtjänst en våg av nya medlemmar, och den mäktiga responsen blev gnistan som förändrade allt.

Det var då jag kände att jag måste följa hjärtat: jag tog tjänstledigt från mitt arbete som inköps- och logistikchef för att grunda och bygga upp Project Liv rf. I dag har den vuxit till en nationell förening som finns där för långtidssjuka barn och deras familjer. Den sprider hopp, styrka och livsglädje då den behövs som allra mest.

Project Liv har alltid varit en del av hans (och vår) berättelse.

När han fyllde 18 sa han: ”Nu är det min tur att ge tillbaka.”

Så föddes LIV on Tour – Todde och ett par ungdomar gav sig ut till Dragsvik och studieorterna runtom i Svenskfinland för att inspirera till socialt ansvarstänk på många plan. De pantade för Livet, de sprang för Livet och de frågade ifall just du är en Livräddare (genom att berätta om stamcellsregistret). Under turnén mötte Project Liv tusentals unga. Och det hände något stort: En av dem lyssnade på Toddes berättelse och gick med i registret. Bara tre månader senare donerade hon sina stamceller – och räddade livet på en annan människa.

Då förstår man vad snällhet kan göra. Hur det lilla kan bli det största. Hur spåren av en liten handling kan spridas som ringar på vattnet.

Ett ytterligare bevis på att föreningens motto ”It’s cool to care” (på svenska ungefär: Det är tufft att bry sig om) stämmer, syns nu i vår hemstad Jakobstad. Den nya fotbollsstadion har fått namnet Project Liv Arena, efter vår förening. Här är alla hjältar: spelarna på planen, men också de små kämparna som varje dag möter livets tuffaste matcher utanför planen. Genom namnet lyfter vi dem och ger dem en plats i något större – en plats som sprider hopp och visar att ingen kamp behöver utkämpas ensam.

Så låt oss fortsätta vara rebelliska.

För vi vet aldrig vem som just i dag behöver det mest. Snällheten? Den sprider sig. Det är så vi kan förändra världen, med små steg.

Nina Brännkärr-Friberg

MAMMA, MEDMÄNNISKA OCH GRUNDARE AV FÖRENINGEN PROJECT LIV RF SOM FICK FREDRIKA RUNEBERG-STIPENDIET 2025.

”

*På jobbet,
i väntrummet,
i kafferummet,
på gatan – överallt
där vi möts, finns
det små ögonblick
där vi kan välja
omtanke.*

”Vi förenar hjälpan- dande händer med dem som behöver hjälp”

Text Sanna Mandelin ~ Foto Gun-Marie Wiis

Årets Fredrika Runeberg-stipendiat är föreningen Project Liv, som skapar hopp och gemenskap för barn och familjer som drabbats av sjukdom. På ett samhällsmoderligt sätt verkar föreningen för att göra vardagen ljusare och roligare för långtidssjuka barn och deras familjer.

Project Livs outtröttliga arbete belönas nu med Fredrika Runeberg-stipendiet på 10 000 euro.

– Project Liv är mer som en samhällsfamilj, än en samhällsmoder. Vi som förening har hjälpanande händer, och med alla företag som stöder oss blir vi som en familj man kan lita på och luta sig mot, säger Carola Nordberg, ansvarig för Liv i vården.

– Kanske vi är som en samhällsspindel – vi förenar hjälpanande händer med dem som behöver vård, säger Nina Brännkärr-Friberg, initiativtagare till föreningen och verksamhetsledare.

Föreningens syfte är att ge familjer med långtidssjuka barn mer trygghet och glädje. Det görs bland annat genom olika paket som delas ut på sjukhusen, till exempel då ett barn klarat en svår vårdåtgärd eller firar födelsedag på sjukhuset. Project Liv Drömmar förverkligar de långtidssjuka barnens mindre och större drömmar för att ge dem energi att fortsätta orka kämpa. Också syskon och föräldrar omfattas av överraskningarna.

– Vi vill ge dem tillit till att livet bär, att det på något sätt ordnar sig. Vi kan inte lova att allt slutar väl, men vi försöker

hålla hoppet uppe, säger Brännkärr-Friberg.

– Det är elfte året föreningen är verksam. Under de här åren har vi många gånger fått bekräftat att de här familjerna behöver oss, säger Mervi Segervall, ansvarig för Liv Drömmar.

**PERSONLIG ERFARENHET BLEV LIVS-
VERK.** Orsaken till att Project Liv i tiderna grundades var Nina Brännkärr-Fribergs personliga erfarenhet av att ha ett långtidssjukt barn. Hennes son Todde drabbades 2010 av leukemi.

– Vi hade aldrig varit på sjukhus och plötsligt tillbringade vi 250 dygn där. Man hamnar in i en bubbla och märker ganska snabbt att folk nog kommer ihåg en när det är som mest akut, men efter ett år är man inte så ihågkommen längre. Det är jätteviktigt att bli ihågkommen och sedd.

Brännkärr-Friberg påpekar att föreningen står vid familjernas sida genom till exempel stödsamtal, praktisk hjälp och uppföljning. De som behöver mer hjälp kan slussas vidare till andra instanser.

– Det är viktigt att ha någon som finns med under hela resan. Man vet ju inte hur lång sjukdomstiden kommer att vara. Vi finns med i början, i mitten och

i slutet. Personligen är jag stolt över att få vara en del av det här, att man kan räkna med oss, säger Carola Nordberg.

FÄRGER OCH KIT SOM GÖR SKILLNAD

För ett barn som hamnar på sjukhus är miljön ofta skrämmande. Plötsligt fylls vardagen av svåra ord, jobbiga ingrepp och tråkiga rutiner i en miljö som mest är gjord för vuxna.

Project Livs glada färger piggar upp den sterila sjukhusmiljön och ska ge barnen en känsla av trygghet i den obekanta miljön. På en del sjukhus finns symbolerna och färgerna runtom: i ambulansen, på röntgen, akuten och på barnavdelningen till exempel.

Arbetet för de långtidssjuka barnen gav Project Liv årets Fredrika Runeberg-stipendium. Från vänster: Mervi Segervall, Mikaela Povenius-Jofs, Nina Brännkärr-Friberg, Marie Bergman, Carola Nordberg och Anne Lindgren-Slotte.

”

Det finaste är de personliga breven skrivna av någon som varit i samma eller liknande situation.

Nina Brännkärr-Friberg

– Att söka efter Project Liv på sjukhuset ger barnet något annat att fokusera på än det hemska som händer, säger Carola Nordberg.

Det finns elva olika färdiga paket som vårdarna kan dela ut till patienterna vid särskilda tillfällen.

– Vi har till exempel You made it-kitet för när ett barn genomgått en stor operation, tuff behandling eller till och med blivit friskförklarad. Där finns ballonger, serpentiner, klistermärken, värmedyna, stora glasögon och lei-blommor. En favorit är lejonmasken som blir rolig på bild, säger Nordberg.

Det är inte bara barnen som blir ihållkomna. Föräldrapaketet delas oftast ut på akutmottagningar om man får dåliga nyheter och måste stanna längre än man trodde eller snabbt måste vidare med barnet. Där finns basförnödenheter: pyjamas, tandborste och rakdon.

– Det finaste är de personliga breven skrivna av någon som varit i samma eller liknande situation, säger Nina Brännkärr-Friberg.

Hon berättar att de som bäst håller på att utveckla det som kallas ett Stillness kit, för föräldrar som har förlorat ett barn. Det är framtaget tillsammans med föräldrar som själva har varit med om den tunga förlusten.

DRÖMMAR SOM BÄR FRAMÅT. När ett barn insjuknar får guldkant på vardagen en helt annan betydelse. Project Liv hjälper till att förverkliga både större ➔

drömmar och mindre överraskningar, som gör att barnet och familjen orkar vidare. De större drömmarnas mottagare nomineras av vården.

– De är ofta aktiviteter och att förverkliga dem är så beroende av diagnos, operationer, återhämtningstider, infektionskänslighet och karantän att det är bättre att vården nominerar barnet. Drömmarna går kanske inte att förverkliga genast, men barnet har åtminstone något att se fram emot, säger **Mervi Segervall**.

Under fjolåret förverkligade Project Liv 64 större drömmar och delade ut nästan 400 överraskningar.

– Vi uppmärksammar alltid hela familjen. Vi har delat ut hotellveckoslut, besök på nöjesfält eller Kolmården, förverkligat drömmar om speldator, shoppingtur, hundvalp, lektugor och klätterställningar. Vissa har fått prova på yrken som bagare, brandman eller chokladmästare, berättar Segervall.

Överraskningarna kan vänner och anhöriga också nominera till och de är lite mindre. En överraskning kan vara ett presentkort, ett restaurangbesök eller bio.

Vi har delat ut hotellveckoslut, besök på nöjesfält eller Kolmården, förverkligat drömmar om speldator, shoppingtur, hundvalp, lektugor och klätterställningar. Vissa har fått prova på yrken som bagare, brandman eller chokladmästare.

Mervi Segervall

UNGDOMAR SOM LIVRÄDDARE. I fjol åkte Project Liv ut på turné bland ungdomar som en del av föreningens tioårsjubileum. Det var Nina Brännkärr-Fribergs son Todde Friberg som stod i spetsen för turnén där föreningens buss åkte runt till studieorter och till Nylands brigad i Dragsvik för att inspirera unga att engagera sig.

– Vi ville bland annat berätta om hur enkelt det är att gå med i stamcellsregistret och på den vägen bli en livräddare, säger Brännkärr-Friberg.

Också andra sätt att hjälpa presenterades, som att ge blod, springa för välgörenhet eller samla flaskor och ge panten till projektet.

– Vi nådde ungefär 1800 ungdomar sammanlagt. Speciellt många nådde vi i Dragsvik När ungdomar berättar för ungdomar har det slagkraft. Vanligtvis när Röda Korsets blodtjänst har blodgivningsdag i Dragvik får de 5–40 påsar. Nu hade de med sig 120 påsar och de måste åka efter fler den första dagen.

Turnén passade bra in i föreningens filosofi om att sprida det sociala ansvarstänket.

– Vi vill göra det enkelt att engagera sig, för företag, skolor och studerande, säger Nina Brännkärr-Friberg. Vi vill också visa att det är tufft att bry sig, vi pratar om ”It’s cool to care”.

För de tusentals barn och familjer som fått känna Project Livs omsorg betyder stödet inte bara ballonger, presenter och drömmesor, utan också gemenskap, hopp och kraft att orka vidare. ■

Att förverkliga drömmar och stödja familjerna hör till Project Livs viktigaste uppgifter.

Ur prismotiveringen:

Långtidssjuka barn och deras familjer möter inte bara sjukdomens prövningar utan även en vardag som ofta präglas av oro, isolering och osäkerhet. I dessa situationer kan glädje och stunder av lättnad bli avgörande för både barns och föräldrars ork och hoppet om en bättre framtid. Att skapa dessa stunder kräver omtanke och ett uthålligt engagemang.

Föreningen Project Liv verkar för att göra vardagen ljusare och roligare för långtidssjuka barn och deras familjer. Föreningen jobbar för att fylla vårdmiljön med värme och liv, och för att förverkliga barnens drömmar, stora som små. Med respekt och utan krav erbjuder Project Liv stöd som omfattar hela familjen.

Varje år den 2 september, på Fredrikas födelsedag, delas ett stipendium på 10 000 euro ut till en person som arbetar i hennes anda. Fredrika Runebergs stipendiefond finns inom Svenska kulturfonden och dess syfte är att hedra minnet av Fredrika Runeberg och uppmuntra den samhällsmoderlighet som präglade hennes livsgärning.

Stipendiet kan inte sökas, men allmänheten har möjlighet att föreslå kandidater till stipendiekommittén. I kommittén ingår representanter för Finlands svenska Marthaförbund, Svenska folkskolans vänner, Svenska kulturfonden och Svenska Kvinnoförbundet.

”Stödet betydde allt under Julias sjukdom”

Text Sanna Mandelin ~ Foto Privat

Sara Sundqvists syster Julia föddes år 2000 med ett svårt hjärtfel. Efter två hjärttransplantationer och otaliga vårdperioder tog hennes liv slut hemma i Jakobstad i fjol. För hela familjen har kontakten till Project Liv betytt mycket – speciellt som det har varit svårt att få annat svenskspråkigt stöd.

– Det **Julia** fick via Project Liv har betytt allt. För Julia, vars liv långt var en total motgång, var det viktigt att få de här Drömdagarna. Att få träffa sin största idol Isaac Elliot och komma backstage var en dröm som blev sann, berättar Sara Sundqvist från Åland.

Hennes lillasyster Julia hjärtoperades första gången bara några dagar gammal. Operation följde på operation tills läkarna konstaterade att hon behövde ett nytt hjärta. Efter den första transplantationen mårde Julia bra i några år tills hon som femtonåring kraschade. Hon sattes upp på en akut transplantationslista och hade turen att snabbt få en matchning för ett nytt hjärta.

– Den andra transplantationen tog hårt på hennes kropp och hon svävade mellan liv och död många gånger.

Men Julia klarade det och kunde gå tillbaka till skolan.

– Hon började på bagar- och konditorlinjen och de åren mårde hon bra. Det var hennes bästa år. Men i början av fjolåret blev hon väldigt trött. Det visade sig att hon fått en infektion som är särskilt farlig för transplanterade. Hon blev snabbt sämre och vårdades i Jakobstad och Vasa, innan hon flyttades till Helsingfors i maj. Där tog sjukdomen över och slutskedet av hennes liv började.

Julias mamma Malin var i Helsingfors hela sommaren, och hela familjen insåg att tiden med Julia led mot sitt slut.

– Vi visste vartåt det var på väg, men inte att det skulle gå så snabbt som det gick, säger Sara.

DRÖMKVÄLLEN BLEV JULIAS SISTA Julia fick flytta hem till föräldrarna i Jakobstad. Där fick hon en sista drömkväll:

Ovan: Julia Sundqvist var en otroligt levnadsglad person ända till slutet, säger hennes syster Sara Sundqvist, till höger i den övre bilden med hunden Nelson. Nedan: Sara, Julia, Moa och Malin Sundqvist.

tack vare Project Liv kunde hon och hennes bästa vän träffa **Benjamin Ingrosso** när han gav konsert i stan.

– Det blev Julias sista kväll i livet. Hon var på konserten och hade en fantastisk kväll. På natten svimmade hon och i ambulansen på väg till sjukhuset stannade hennes hjärta för sista gången.

Sara är ledsen över att hon aldrig hann prata med Julia efter konserten, men hela familjen är övertygad om att Julia var lycklig den kvällen.

– Det var en av hennes toppkvällar i livet. Hon fick avsluta med det som var viktigast för henne, livemusik. Hon dog

inte på sjukhus, utan fick vara hemma den sista veckan. Hela hennes liv innehöll så mycket som var tungt och ovärdigt. Men hon lämnade oss på ett värdigt sätt.

LIVSAVGÖRANDE ATT NÅGON FINNS DÄR

Under en stor del av Julias liv fanns Project Liv bredvid och stödde familjen. Hon fick träffa sina idoler **Isaac Elliot**, **Benjamin Ingrosso** och **KAJ** och fick några gånger små paket, eller kit som Project Liv kallar dem, både på sjukhuset och hemma.

– Det betydde mycket att någon tänkte på oss och kom ihåg oss när vår ork tog slut. Psykiskt var det närapå livsavgörande för att orka. Vi är så tacksamma för allt det som Project Liv gjort för oss.

BRISTEN PÅ STÖD PÅ SVENSKA ÄR SKRIANDE.

Sara säger att det först efter Julias död gått upp för henne och de andra familjemedlemmarna i vilken bubbla av sjukdom och kris de har levt ända sedan Julia föddes år 2000.

– Har man ett långtidssjukt barn så styrs hela familjen av barnets mående. Precis allt – vad familjen kan göra, hur vardagen ser ut, hur föräldrarna mår och orkar.

– Vi skulle verkligen ha behövt hjälp och stödsamtal, men det har vi inte fått. I Helsingfors var problemet att allt erbjöds på finska och vi talar svenska. Nu när bubblan har spruckit inser hur mycket stöd vi borde ha fått från vården.

Det är därför som de uppfyllda drömmarna och paketen från Project Liv har varit så betydelsefulla.

– Julia var så levnadsglad, och stod upp de svaga i samhället. Hon kämpade för att leva och gav aldrig upp hoppet. ■

Från ax till limpa –

Jessica Lerche guidar Svenskfinland till EU-pengarna

Text Sebastian Dahlström

Hundratals miljoner euro delas varje år ut genom olika EU-program. Men pengarna döljer sig ofta i en byråkratisk djungel som är svår att ta sig igenom utan professionell vägledning. Jessica Lerche leder projektet MEP (Mera EU-projekt i Svenskfinland) vid Sydkustens Landskapsförbund.

Ge inte upp. Blir det avslag gäller det att kämpa vidare och göra ett nytt försök. Att söka EU-pengar ska inte ses som en engångsinsats utan snarare som ett uthållighetsprov, säger projektledare Jessica Lerche.

MEP-projektet, som stöds av flera stiftelser och föreningar – bland annat Svenska folkskolans vänner – har som mål att öka inflödet av EU-finansiering till Svenskfinland.

– Mitt jobb handlar om att höja kompetensen och göra det lättare för aktörer inom tredje sektorn att både starta och navigera EU-projekt. Jag försöker handla genom hela processen, från ax till limpa, säger Lerche.

SMÅSKALIGHETEN ÄR SVENSKFINLANDS AKILLESHÄL. Så var börjar man egentligen när man vill söka pengar? EU erbjuder en mängd olika finansieringsmöjligheter via särskilda program – vart och ett med sitt syfte och sina krav.

– Det kan till exempel handla om ungdomsfrågor, kultur, idrott, forskning, social- och hälsovård, miljö, energi eller utbildning. Ofta betalas medlen ut genom regionala myndigheter i medlemsländerna, och finansieringsbesluten fattas av tjänstemän.

Inom tredje sektorn är framgångsrika EU-projekt ofta beroende av flera

nyckelfaktorer: en kunnig projektledare, en administratör som behärskar rapporteringskraven, ledningens tydliga stöd och en säkrad medfinansiering. Generellt har större organisationer lättare att få stöd, och chanserna ökar ytterligare om kommunen är med på ett hörn. Vissa program kräver internationella partner.

– Utmaningen i Svenskfinland är ofta småskaligheten. För enskilda små aktörer kan en EU-ansökan innebära en stor risk eftersom man satsar tid och resurser på en omfattande process som kan sluta med avslag.

ETT PARADIGMSKIFTE I FINANSIERINGEN. EU-finansiering blir allt viktigare i takt med att statsstöden skärs ner på många håll. Särskilt den tredje sektorn drabbas hårt av nedskärningarna, vilket gör att allt fler söker sig till EU som en alternativ finansieringskälla.

– Vi befinner oss i ett paradigmskifte i samhället. Just nu känns det som att hela havet stormar och många upplever osäkerhet, säger Jessica Lerche.

“EU-FINANSIERING SKA INTE ERSÄTTA STATSSTÖD”. När EU-finansiering förväntas ersätta uteblivna statsbidrag krävs nytänkande och bredare samarbeten – något som gör situationen särskilt krävande för små enskilda aktörer.

– Statsmakten hänvisar allt mer till EU-stöden som ett alternativ till olika

Jessica Lerches tips för en lyckad ansökan

Att skriva en EU-ansökan tar tid. Man behöver utveckla idén, formulera mål och aktiviteter och hitta de samarbetspartner som krävs. Frågor att ta ställning till under processen:

- Varför vill vi göra projektet? Syfte och behov.
- Vad ska vi göra? Mål och aktiviteter.
- Vem ska vi göra det för? Målgrupp.
- Hur ska vi arbeta? Metoder.
- När ska vi göra det? Tidtabell.
- Med vem? Partner och roller.
- Vilka resurser behövs? Budget och personal.
- Vilka resultat förväntar vi oss? Effekter och uppföljning.

Läs mer på: <https://www.sydkusten.fi/sv/projekt/mep/>

Projektet MEP startade i april 2025 och pågår till årets slut, med stöd från bland andra Svenska folkskolans vänner. Även om satsningen är ny har Jessica Lerche lång erfarenhet av EU-projekt. "Mitt första EU-projekt gjorde jag redan 1995."

FOTO: SEBASTIAN DAHLSTRÖM

”

Vi befinner oss i ett paradigmskifte i samhället. Just nu känns det som att hela havet stormar och många upplever osäkerhet.

Jessica Lerche

FOTO: SHUTTERSTOCK / FIZKES Y

statliga bidrag som tenderar att minska eller utebli, men jag är kritisk till det.

Lerche pekar på att EU-pengarna inte är till för att trygga basverksamheten.

– EU-finansieringen är ofta vikt för utvecklingsarbete inom tidsbestämda och innovativa projekt, medan statsfinansiering borde säkra verksamhetsunderstöd. Osäkra EU-bidrag kan aldrig ersätta organisationers olika verksamhetsunderstöd.

Överlag efterlyser Jessica Lerche en bredare samhällsdiskussion kring EU-finansiering.

– EU kan upplevas som avlägset och svårbegripligt. Kunskapen om finansieringsmöjligheterna är låg – inte bara bland allmänheten, utan också hos medier och beslutsfattare. Det här trots att det rör sig om enorma summor.

SVENSKFINLAND GLÖMS OFTA BORT MEP-projektet pågår till årets slut, men diskussioner förs om en förlängning. Behovet av Jessica Lanches expertis är stort.

Mindre finlandssvenska aktörer saknar ofta de resurser som krävs för att ta sig

igenom en ansökningsprocess, trots att de har goda idéer. Eftersom Svenskfinland är småskaligt och geografiskt utspritt riskerar vi att glömmas bort i nationella sammanhang.

– Det irriterar mig att finlandssvenska aktörer inte har bjudits in i större koordineringsprojekt. I takt med att statsstöden har skurits ner har konkurrensen om EU-finansieringen hårdnat, och då finns inte lika stor vilja att ta med små aktörer i större nationella satsningar.

DRÖMMEN OM ETT FINLANDSSVENSKT LEADER-KONTOR. På landsbygden och i regionerna kanaliseras EU-medel ofta via Leader-kontor, där beslutsprocessen är transparent och demokratisk. Jessica Lerche skulle vilja grunda ett nytt bestående Leader-kontor med särskilt fokus på Svenskfinland både med betoning på landsbygd och stad.

– Det skulle höja konkurrenskraften och ge små aktörer bättre möjligheter att få en plats i stora nationella projekt som söker EU-finansiering. Risken för att det svenska i Finland lämnas utanför skulle minska avsevärt. ■

”Eftersom Svenskfinland är småskaligt och geografiskt utspritt riskerar vi att glömmas bort i nationella sammanhang.

Jessica Lerche

Med hjälp av
Vännerna

Mera EU-projekt till Svenskfinland

SFV:s mål: Aktörer inom tredje sektorn och fria bildningen stärker engagemanget och fördjupar bildningen i samhället

Beviljat ändamål: MEP – Mera EU-projekt till Svenskfinland

Bidragsmottagare: Sydkustens landskapsförbund r.f.

Beviljat belopp: 20 000 euro

Tidsperiod: 1.1.2025–31.12.2026

Förväntat resultat: Tredje sektorn i Svenskfinland får stöd och hjälp att söka om EU-understöd för sin verksamhet. Målsättningen är att flera föreningar och förbund ska ansöka om EU-understöd, vilket diversifierar och utökar finansieringskällorna.

Vad ska du bli då – bildad?

”Det enda jag vet är att jag ingenting vet” är en rad som Platon tillskrivit Sokrates. Den frasen, sann eller ej, är något som har blivit en ledstjärna för hur jag förhåller mig till omvärlden.

Jag studerar filosofi, och det är ett sammanhang där det sällan gör en gott att påstå att man har hela sanningen eller att man nått botten av ett problem. Filosofi är samtidigt ett ämne som ofta bemöts med anklagelser om arbetslöshet, flum, och den klassiska frågan: ”Vad gör man med det?”. Det verkar som att det är irrelevant vilka andra erfarenheter jag fått under min studietid, vilka jobb jag haft eller vilka biämnen jag läst. Filosofi kan man inte göra något med, så varför skulle en rationell och arbetsvillig person studera det?

Det är besvärande om man ser på utbildning som bara ett första steg på karriärstegen. Studietiden är inte längre en tid för att lära sig, att syssla med självförverkligande och att mogna till en medveten och påläst medborgare.

Det räcker tydligen inte att jag under min studietid har läst hundratal böcker, att jag lärt mig om allt från historisk kontext till att läsa och analysera text och bild. Det verkar inte spela någon roll att jag lärt mig läsförståelse, källkritik och diskussionsteknik. Att jag vuxit och mognat, utvecklats som skribent och dessutom blivit sakkunnig. Om bildning endast ses som en liten del av det som en dag ska vara ens ”karriär” så blir konsekvenserna i längden bildningsfientlighet och antiintellektualism.

Regeringens strävan efter att studietiden ska vara kort verkar leda till en utveckling där studenter inte längre ska behöva kämpa sig genom svåra kurser. Som följd konstateras sjunkande läs- och språkförmåga hos nya studenter.

Fokus ligger inte längre på att utveckla ett gott språk eller att kunna analysera och se nyanser i en text, i stället ska studiepoängen samlas i rask takt oberoende av om man uppfyllt lärandemålen eller inte. Det är oroande att stora språkmodeller som ChatGPT används som faktamaskiner och inte som ansvarsfullt använda verktyg i lämpliga sammanhang – detta orsakar en större spridning av desinformation och verkar leda till att allt man någonsin lärt sig om källkritik blir tillintetgjort.

Jag ser strävan efter mer kunskap som en dygd. Det är viktigt att kunna erkänna när man inte vet tillräckligt och när man måste lära sig mer, och det är viktigt att veta hur man hittar den här informationen och omsätter den i välgrundade och komplexa åsikter. Att känna trygghet i att man inte är lättlurad eller kan bli offer för desinformation eller populism.

Det här är en fråga jag brinner för. Jag ser det som varje vuxen människas ansvar att vara så påläst som möjligt i de ämnen man väljer att uttala sig om, och att samtidigt stötta unga kunskapssökare att fortsätta på allmänbildningens väg.

Så länge som man får leva är det värdefullt att leta efter svar, att inte se sig överrumplad av ovetskap utan i stället glädjas åt att fritt få ta del av och analysera det material som finns tillgängligt. Jag kommer alltid att uppmuntra till läsning och fortsatt lärande, sträva efter bildning och försöka minska klyftan mellan det jag vet och det jag inte vet. Det är väl det jag kommer att göra med min magisterexamen i filosofi.

Kajsa Viitamäki

MAGISTERSTUDENT VID ÅBO AKADEMI
KOLUMNEN HAR FÖRST PUBLICERATS PÅ
SAJTEN LÄRORIKT.

”

*Jag ser det som
varje vuxen
människas ansvar
att vara så påläst
som möjligt i de
ämnen man väljer
att uttala sig om.*

A woman with blonde hair tied back, wearing a pink sweater and light green trousers, stands barefoot on a large, flat rock on a beach. She is looking out towards the sea under a cloudy sky. The ocean is dark and choppy, with some white foam from waves visible in the distance.

Horisonten väcker skrivlusten

Text & Foto Sonja Finholm

Med utsikt mot havet, klipporna och horisonten, och omringad av tallskog – då föds kreativiteten. Sara Jungersten var den första som fick tillbringa en del av sommaren på SFV:s nya vistelseställe på Storsand.

Med havet som närmsta granne är det lätt att vara kreativ, konstaterar Sara Jungersten.

Välkommen till paradiset! Ägarna kallar stället så, och jag kan bara hålla med, säger **Sara Jungersten**.

När vi träffas har hon och hennes familj tillbringat en vecka i stugan på Storsand utanför Jakobstad. Hon skriver och tänker, medan barnen leker, läser eller sitter vid köksbordet och tecknar.

– Det låter som en drömtillvaro, och det är det också. Här finns inget av vardagens måsten eller rutiner, utan dagarna flyter på och fylls av vad som råkar behövas just då.

För författaren, redaktören och skivläraren Sara Jungersten från Korsholm kom SFV:s vistelsestipendium lägligt. Hon såg annonsen och bestämde sig genast för att skicka in en ansökan med målsättningen att kunna ägna mer tid åt sitt skrivande, men också för att få en paus från vardagen. Hon har ett skönlitterärt projekt som är fem före färdigt och ett annat som precis börjat växa fram. Och fröet till en ny berättelse har redan såts.

– Jag märker hur tankarna sorteras på ett helt annat sätt här än hemma. Just nu jobbar jag deltid som handledare inom

beroendevården, vilket tillsammans med barnens hobbyer och annan familjelogistik innebär att det finns mindre tid för skapandet i vardagen.

KÄNNS LOCKANDE ATT SKRIVA IGEN

Sara Jungersten debuterade med den kritikerrosade romanen *Wannabe* år 2011 och hennes senaste bok *#döden* gavs ut 2015.

– Efter det har jag gjort en del annat, bland annat studerat och fått ytterligare två barn, men nu känner jag att det skönlitterära skrivandet lockar igen. Jag har

SFV:s vistelsestuga i Österbotten finns på Storsand utanför Jakobstad. Familjen Jungersten tillbringade två sommarveckor här.

Elma och Elvina Jungersten trivs på Storsand. De leker, badar och letar skatter.

Sara Jungersten rekommenderar alla att ansöka om ett vistelsestipendium: "Här finns inga måsten, utan bara total avkoppling."

alltid skrivit i perioder, det tycks passa mig bra – att under en viss period få fokusera helt ut på den kreativa processen och leva i rytm med berättelsen är alldeles underbart, men jag njuter också av att bryta av det med ett vanligt 8–16-jobb.

Sara medverkade även i den finlands-svenska lättlästa antologin *Bultande hjärtan* som gavs ut 2023.

MED HAVET SOM GRANNE. Från stugans köksfönster har man utsikt mot bastun och bakom den ligger havet. En smal stig slingrar sig ner till stranden genom

ljungen och mossan. Just i dag blåser det rejält och vågorna slår in över klipporna.

Ofta promenerar familjen längs stranden om kvällarna, eller längs några av de många stigarna och vandringslederna i skogen intill. Regionens badparadis Fäboda ligger bara någon kilometer bort.

KIKAREN REDO FÖR FÅGELSKÅDNING

Inne i stugan har familjen gjort sig hemmastadd. På byrån ligger en trave böcker och kikaren står framme, redo när någon av flickorna ska spana på fåglar. Just nu har talgoxen i holken ungar, och minstingen ➔

Sara, Marcus och barnen Elma, Elvina och Ebbe trivs i stugan på Storsand.

Sara Jungersten sitter ofta vid köksbordet och tittar ut mot havet och horisonten.

” Ibland finns en berättelse som behöver få komma ut, medan jag andra gånger skriver mer för processens skull.
Sara Jungersten

Elma får syn på de små näbbarna som tittar ut ur hålet. Hon visar också var svanparet och deras unge brukar hålla till.

– Vi har faktiskt inte med oss så mycket alls, bara det viktigaste. Och förstår mycket böcker, säger Sara.

Sara Jungersten är ursprungligen hemma från Kronoby, så helt obekant är området inte för henne. Men hon säger att hon ändå förvånas över skönheten i naturen och över hur det känns att bo med havet alldeles intill.

Hon beskriver känslan som om inspirationen är mer lättillgänglig, som om naturen och omgivningen i sig inbjuder till nya insikter och möjligheter. Ur känslan av frihet föds helt nya idéer.

– Det här är frihet, säger hon och pekar mot havet där dimman håller på att lättas.

REKREATION OCH TID FÖR KREATIVITET
Sara Jungersten säger att hon alltid

skrivit, det är hennes sätt att få utlopp för kreativiteten. Exakt vad det ska bli vet hon inte alltid när hon påbörjar ett nytt projekt, utan tiden får leda henne vidare.

– Ibland finns en berättelse som behöver få komma ut, medan jag andra gånger skriver mer för processens skull. Det kan ibland vara rent terapeutiskt och ett sätt för mig att bättre förstå mina egna tankar. När jag formulerar mig i text blir mina tankar ofta mer strukturerade.

Hon ser vistelsen som en rekreation både för sig själv och för hela familjen.

– Att bo här är som att vara på hotell, dricksvatten levereras ända fram till stugknuten och vi behöver inte bekymra oss för underhåll. Jag rekommenderar verkligen alla som är intresserade att söka. Att få vakna upp med en obruten horisont och havet utanför fönstret är ganska oslagbart.

Och att havet finns med i hennes nästa bok är inte alldeles otänkbart. ■

Sara Jungersten

- **Vem:** Författare och redaktör.
- **Hemma från:** Kronoby, men bosatt i Karperö, Korsholm.
- **Familj:** Maken Marcus och barnen Emerick 17, Ebbe 15, Elvina 11 och Elma 8.
- **Gör:** Jobbar just nu deltid som handledare inom beroendevården, men har även ett par nya bokprojekt på gång.
- **Aktuell med:** En av de som beviljades SFV:s vistelsestipendier i Storsand, Jakobstad.

SFV:s vistelsestipendier

SFV beviljar årligen tio vistelsestipendier, fördelade på fyra vistelseorter. **Ansökan är öppen i december, och besked ges i februari.**

- **Storsand** (Pörkenäs, Jakobstad) för undervisande personal inom småbarns-pedagogik, grundläggande utbildning och andra stadiet eller kulturarbetare, bibliotekarier och pedagoger inom fria bildningen.
- **Biskops Arnö** (Bålsta, Sverige) för finlands-svenska författare.
- **Lillholmen** (Västankfjärd) för kulturarbetare, bibliotekarier och pedagoger inom fria bildningen.
- **Bejarholmen** (Barösund, Ingå) för undervisande personal.

Vistelsestipendiet i Storsand

- **Var:** Storsand ligger alldeles vid havet, granne med badparadiset Fäboda och cirka tio kilometer från Jakobstads centrum.
- **Faciliteter:** Fritidsbostaden består av ett huvudhus på 42 kvadratmeter och en bastubyggnad med dusch, ute-wc och bastukammare. Sovplatser för sammanlagt sex personer.
- **Övrigt:** Havsutsikt, bilväg ända fram, elektricitet, luftvärmepump, varmvatten och en barnvänlig strand. Här finns också ett utekök med kokplattor och en kolgrill.

Pehr Herman Norrmén – omstridd patriot

Text Rabbe Sandelin

*Inget i Pehr Herman Norrméns (1894–1945) tidiga ungdom tydde på att han vid tjugo års ålder skulle kasta sig in bland de aktivistiska ungdomarna i början av 1900-talet. Eller för den delen att han skulle bli en sorts ideolog för de högerradikala kretsar som lite senare motsatte sig parlamentarism och demokrati. Hans levnadsbana illustrerar tydligt hur orostider för fram personligheter som är beredda att överge traditionella förhållningssätt och bryta invanda mönster, berättar bokens författare **Stefan Backlund**.*

Norrmén förekommer i hågkomster och i olika historiska framställningar som tangerar hans insats inom jägarrörelsen och aktivisternas verksamhet. Även hans ställning som ideolog inom högerradikala organisationer har uppmärksammats. Men en regelrätt biografi som belyser hela hans liv har hittills saknats.

– Många har tvingats ge upp på grund av uppfattningen att hans arkiv förstördes i samband med flykten till Sverige 1944, så upptäckten av arkivet var helt avgörande för tillkomsten av biografien. Tacket går till sondottern **Theresa Norrmén**, som också i andra avseenden har varit till ovärderlig hjälp, berättar Backlund.

IDEOLOG OCH UPPTECKNARE. Norrmén spelade i tiderna en avgörande roll i uppkomsten av jägarrörelsen.

– Också många andra graderade studentaktivister avbröt sina yrkes- och studiekarriärer för att helt gå upp i planeringen av frivillig militär utbildning i utlandet. Norrmén var dock inte den självskrivna ledaren, utan snarare ideologen och upptecknaren.

Backlund poängterar att Norrméns levnadsbana både i det civila och som politisk opinionsbildare inte uteslutande styrdes av anknytningen till det kejserliga Tyskland, och senare till Tredje rikets Nazityskland, men att han gjorde många viktiga val inom denna ram.

Stefan Backlund. FOTO: RABBE SANDELIN

– Hans sista år och tragiska slut över-skuggades helt av hans kompromisslöshet och halsstarrighet. Uppfattningen att Tyskland var Finlands enda garant mot sovjetisk aggression blev tidigt ett

axiom, och denna uppfattning blev bara starkare längs under åren, oberoende av hur Tyskland agerade politiskt.

I sammanhanget ska man ändå minnas att Norrmén delade Finlands officiella inställning till Tyskland under början av fortsättningskriget. Men till skillnad från den politiska ledningen var han oförmögen att ompröva sin bedömning

– Norrméns egensinniga hållning till Tyskland är svår att förstå. Han var trots allt en analytisk person som i flera omstridda frågor strävade efter alternativa lösningar, vilket ibland väckte anstöt även bland hans meningsfränder. Som exempel kan nämnas hans moderata hållning i frågan om de röda fångarnas amnesti, och inställningen till socialdemokratin i allmänhet.

JOURNALIST OCH BANKMAN. Norrmén hade en synlig politisk profil, men Backlund poängterar att hans egentliga karriär skedde inom bankväsendet. Hans insats i Nordiska föreningsbankens ledning under två årtionden var betydelsefull och inträffade under en ekonomiskt och politiskt turbulent tid.

– Efter självständigheten återupptog han också arbetet med sin doktorsavhandling och påbörjande ett verk som han rubricerade Politikens väsen, vilket också pekar på att han i det skedet även planerade en återgång till en akademisk karriär.

Backlunds forskning slår fast att Norrmén inte egentligen någonsin eftertraktade politiska förtroendeuppdrag eller poster. Han nöjde sig med att vara en sorts bakgrundsideolog och skribent.

– Hans politiska plattform begränsade sig till Svenska folkpartiets centralstyrelse och Aktiva studentförbundet, trots att han var känd bland finskspråkiga högerextrema sympatisörer och sporadiskt medverkade i den finskspråkiga radikalhögern. Hans huvudsakliga målsättning under krigsåren var att påverka SFP:s linje i tyskvänlig riktning, och under en period var han säkert inte ensam i centralstyrelsen med denna hållning, som ändå i slutändan ledde till politisk isolering.

DET DRAMATISKA SLUTET. Hella Wuolijoki var Norrméns granne och vän, och hennes dramatiska berättelser om likvidationer av släktingar i Estland efter den sovjetiska ockupationen berörde Norrmén djupt, vilket medverkade till att han åkte iväg som politisk flykting till Sverige hösten 1944. Utlänningskommissionens direktiv om hur finländska politiska flyktingar skulle behandlas var ändå oklara, och den logistiska beredskapen dålig, berättar Backlund.

Hufvudstadsbladets redaktion 1927. Från vänster: P. H. Norrmén, Hjalmar Dahl, G.W.E. Sjöberg, chefredaktören Amos Anderson och, ytterst till höger, Fredrik Valros. FOTO: MUSEIVERKET.

– De undermåliga sanitära förhållandena på interneringslägret i Sörby i kombination med tungt arbete och märkliga turer gällande fruns svenska medborgarskap förvärrade snabbt Norrméns vacklande hälsa, och ledde med största sannolikhet till hans förtida död.

Backlund berättar att Norrmén även blev måltavla för en mycket från svensk opinion, medan ironiskt nog både **Gunnar Lindqvist** och **Örnulf Tigerstedt** med sina avsevärt mer belastande

politiska bakgrunder kort senare kunde beredas drägliga förhållanden och arbete i landet.

– Man kommer inte ifrån att Norrmén var ideologiskt konservativ och i många avseenden motståndare till både demokrati och parlamentarism. Men det var hans starka tilltro och livslånga vänskap med Tyskland som resulterade i ett slags tunnelseende som tillät honom att utelåta nationalsocialismens mörka sidor från sin tankevärld.

”Jag vill ha en orkan” – Arthur Thesleff och passionen för det outforskade

På sin tid var Arthur Thesleff (1871–1920) en mycket omskriven person, rentav en kändis. Man följde med hans göranden och låtanden, intervjuade honom, fascinerades och förundrades över hans okonventionella liv. Han blev också kritiserad och förlöjligad, och man gjorde till och med narr av honom, berättar biografiförfattaren Nelly Laitinen.

Trots all uppmärksamhet och trots att Thesleff publicerade många artiklar, rapporter, betänkananden och skrifter, visade det sig att **Arthur Thesleff** var en svårplacerbar person, en gåta.

– Fotografierna visar en man som aldrig ler. Vem fanns bakom den anspråkslösa

ytan, bakom den underliga blicken? Vem dolde sig bakom all självlärd forskning i naturvetenskaper, antropologi, etnografi, genealogi, lingvistik, litteratur och musik?

Thesleff publicerade sig i olika vetenskapliga sammanhang, utan att själv ha en akademisk grad. Fyra år av natur-

vetenskapliga universitetsstudier var hans formella kompetens, men i sitt händelserika liv lärde han sig desto mera.

– Han ägnade sitt liv åt att resa och forska med en glöd och en upptäckariver som saknar motstycke. Skolkamraten och vännen **Rolf Lagerborg**, sedermera professor vid Åbo Akademi, beskrev i sin

Nelly Laitinen. FOTO: MARIA MIINALAINEN

tre delade minnesruna Thesleff som klen till det yttre, men karismatisk och med en stark inre glöd.

Laitinen säger att Arthur Thesleff gärna ville befinna sig i stormens öga.

– Det säger han också i ett av sina sista brev till Lagerborg om ett bokmanuskript i vardande. ”En storm får jag emot mig. Men just en sådan vill jag ha. Jag vill ha en orkan. Dömd och fördömd från en sida, aktad från en annan. Förstår du?”

SVAMPAR, ROMSK KULTUR, OCH NYBYGGARE I ARGENTINA. Laitinen berättar att Thesleff i stort uppehöll sig vid fyra teman under sitt forskarliv.

– Det naturvetenskapliga, speciellt i form av svampar sysselsatte honom under åren 1890–1894. Därefter övergick

Arthur Thesleff på en mula under expeditionen till den tilltänkta finländska kolonin i Argentina. FOTO: SLSARKIV.

han till antropologiska studier i lingvistik och romsk kultur, för att åren 1904–1906 ur alla tänkbara perspektiv kartlägga och förbereda en finländsk koloni i det argentinska landområdet Misiones.

Livet i Argentina, med många tärande administrativa och personliga motgångar, sträckte sig till 1910. Åren 1910–1912 forskade han sedan i den svenska förbrytarslangen i Stockholms undre värld, parallellt med ett ordförandeskap i internationella Gypsy Lore Society.

Arthur Thesleff var ett barn av sin tid och till exempel hans förhållningssätt till den romska kulturen sticker dagens läsare i ögat som problematiskt.

– I de sammanhang där jag citerar honom använder jag hans egen tids-typiska terminologi, som i dag inte längre är gångbar.

EN BLANDAD KOMPOTT. De sista sju åren ägnade sig Thesleff åt en blandad kompott av svampar, romsk musik, genealogi, personliga minnesanteckningar,

bibliska naturskildringar och religiösa frågor, som han som skeptiker fann intressanta.

– Att befinna sig i offentlighetens strålkastarljus var en position som Thesleff av allt att döma gillade men som blev besvärlig när ljuset ändrade karaktär. I offentligheten iscensatte han sig själv som karismatisk vetenskapsman och berättare, medan den private Thesleff med all tydlighet var tillbakadragen och stillsam. Mot slutet av sitt liv tyckte han direkt illa om människor.

Arthur Thesleffs drivkraft var ett ovanligt nyfiket och livsbejakande intresse för livet självt, som ständigt drev honom vidare mot nya utforskade områden – tills motgångarna blev för många och livsvillkoren för svåra. Då brast han på sin egen högsprängning, som Rolf Lagerborg uttryckte det.

– Det är något oändligt sorgligt med detta. Med denna nästan barnsliga iver som gradvis mattades av för att slutligen slockna. ■

SFV:s monter har med åren blivit en vältrafikerad knutpunkt för litteratur och bildning. Bilderna är från år 2024.

SFV:s program under mässan

TORS DAG 23.10

Kl. 15.00–15.30 | Blåbärslandet

SFV-Biografi: *Pehr Herman Norrmén – omstridd patriot*

Biografiförfattaren **Stefan Backlund** intervjuas om sin bok över Pehr Herman Norrmén (1894–1945) som deltog i jägarrörelsens start och fick militärutbildning i Tyskland, och som i det civila blev bankman. Mest känd blev han som radikal högerideolog och halsstarrig tyskvän.

FREDAG 24.10

Kl. 15.30–16.00 | Fiskehamnen

Prisutdelning: vinnarna i SFV:s litterära tävling Arvid Mörne. Under prisutdelningen avslöjas vinnarna, och du får höra juryns motiveringar och delar av vinnarnovellerna läsas upp.

Kl. 17.00–17.30 | Fiskehamnen

Prisutdelning: vinnarna i SFV:s litterära tävling Solveig von Schoultz. Under prisutdelningen avslöjas vinnarna, och du får höra juryns motiveringar och delar av vinnarnovellerna läsas upp.

Kl. 17.30–18.00 | Blåbärslandet

Bildningens nya berättelse – kunskap för demokrati

Åsa Wikforss, ledamot i Svenska Akademien och **Frank Johansson**, verksamhetsledare för Amnesty International i Finland utforskar tillsammans med **Wivan Nygård-Fagerudd** bildningens och läsningens betydelse då vi söker sammanhang och perspektiv för att förstå oss själva och samhället. Vilken roll spelar kunskapen i en tid då demokratin behöver försvaras och utvecklas? Kan läsning bli den avgörande motkraften till för- enklade sanningar under vår gemensamma bildningsresa?

SÖNDAG 26.10

Kl. 11.00–11.30 | Fiskehamnen

SFV-biografi: *"Jag vill ha en orkan!"* **Arthur Thesleff och passionen för det utforskade**. Författaren **Nelly Laitinen** intervjuas om sin biografi över Arthur Thesleff (1871–1920), som var sin tids kändis, och som publicerade artiklar, rapporter, betänkanden och andra skrifter i olika vetenskapliga sammanhang, utan att själv ha en enda akademisk grad. Han studerade romerna och deras språk, och var också med och startade den finska kolonin i Misiones i Argentina.

Kl. 13.00–13.30 | Blåbärslandet

Källornas mångfald – detektivarbetet bakom personhistoria

SFV:s biografiförfattare **Nelly Laitinen** diskuterar med **Gina Genberg**, **Andreas Granberg** och **Wivan Nygård-Fagerudd** om hur det är att forska i personhistoria. Vad hittar man i arkiv och på mer oväntade ställen, och hur får man ihop en berättelse om färgstarka personligheter och dramatiska händelser?

SFV på Helsingfors bokmessa 2025

Text *Rabbe Sandelin* ~ Foto *Pia Pettersson*

SFV är med på årets bokmessa i Helsingfors med ett rekordstort program. Då SFV förr deltog enbart med sina biografi-nyheter, sker i dag även prisutdelningarna i SFV:s litterära tävlingar under mässan. I år tillkommer ett scenprogram arrangerat av SFV:s studiecentral.

Bokmässan i Helsingfors har varje år ett tema, och då mässan fyller 25 år i år har man valt som tema Bildning och glädje. Med tanke på det är det passande att SFV:s studiecentrals scenprogram heter "Bildningens nya berättelse – kunskap för demokrati". **Wivan Nygård-Fagerudd**, konferencier och även SFV:s ordförande, samtalar med **Åsa Wikforss**, ledamot i Svenska Akademien, och **Frank Johansson**, verksamhetsledare för Amnesty International i Finland om bildningens och läsningens betydelse då vi söker sammanhang och perspektiv för att förstå oss själva och samhället.

Även prisutdelningarna i SFV:s litterära tävlingar – Arvid Mörne för under 30-åringar och Solveig von Schoultz för över 30-åringar – får en konkret litterär touch då de vinnande bidragen samtidigt publiceras i en gemensam bok. Den boken kan mässpubliken plocka upp utan kostnad i SFV:s monter på det finlandssvenska området Bokbyn. Välkommen!

Läs mer om de nya SFV-biografierna på sidan 37.

HÖSTENS BOKNYHETER

MERETE MAZZARELLA

I skrivande stund

Merete Mazzarella, nyss fyllda 80, skriver kanske sin mest personliga bok hittills. *I skrivande stund* är en essäistisk dagbok om tid, åldrande, kärlek, vardag och perspektiv.

Boken sträcker sig över ett år och genom personliga berättelser utforskar hon de förändringar som kommer med åren. Med en kombination av vardagsbetraktelser och skarpa samhällsanalyser utmanar hon bilden av gamla människor i dagens samhälle.
Ingalill Mosander, Aftonbladet

KARIN ERLANDSSON

Den klaraste källan i Ensligheten

I sin nya roman tar Karin Erlandsson oss till en avsides by där man hittat en källa som sägs kunna hela sorg. Vad händer när vi försöker äga det som borde vara för alla?

EVA FRANTZ

Sköldpaddson

Eva Frantz *Sköldpaddson* är en mystisk spänningsroman om vänskap och utanförskap i sekelskiftesmiljö.

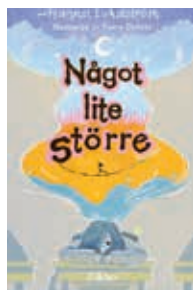
Åldersrekommendation: 9–12

PETER SANDSTRÖM

Glory Days

Peter Sandström kastar in oss i en taxi och bjuder på en absurd tripp i sitt litterära universum. *Glory Days* är en lekfull roman om en man vars liv ligger helt i kvinnors händer.

HANNA LUNDSTRÖM & HERTA DONNER

Något lite större

Efter succén med *Rassel prassel*-trilogin är Hanna Lundström tillbaka med en ny diktsamling, för de äldre barnen. Illustrationer av Herta Donner.

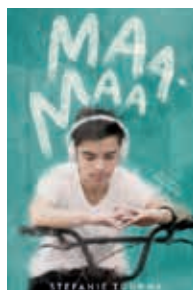
Åldersrekommendation: 9–12

MÅRTEN WESTÖ

Den hemliga staden

I sina noveller rör sig Mårten Westö med skärpa och empati genom ett Helsingfors som lever med berättelserna, nästan som en av huvudpersonerna.

**STEFANIE TUURNA,
ÖVERSÄTTNING
KAJ KORKEA-AHO**

Maamaa

Akira har inga vänner – utom sin cykel och diktafon. *Maamaa* är en melankolisk, musikaliskt skriven ungdomsroman om en gymnasieelev som stammar.

MUSIKEN SOM MÖTESPLATS

– *Sandels breddar sin roll som svenskspråkigt kulturhus*

*Fullsatt sal, strålkastare och ivriga debutanter på scen
– så ser det ut när Musik- och kulturskolan Sandels (MokS) bjuder in till Pork
Open Stage. De senaste åren har evenemanget vuxit till en självklar mötesplats
för svenskspråkiga unga i Helsingfors. Bland de allra yngsta har föreställningen
Sim Sala Klang blivit ett dragplåster. Musikinstitutets mål är att Sandels ska
vara ett tillgängligt kulturhus för svenskspråkiga i alla åldrar.*

Text Sebastian Dahlström

Musik är det bästa som finns!
Det säger **Alenia Lindholm**, 12, som spelar i band på Musik- och kulturskolan Sandels. Sång är hennes huvudinstrument, men under en Pork Open Stage-kväll i våras satt hon bakom trummorna.

– Det gick bra! Det var spännande att få prova ett nytt instrument. Övningarna var roliga, men allra bäst var själva konserten – att stå i strålkastarljuset och dela scenen med andra inför publik.

På MokS Pop- och rockscen ordnas Pork Open Stage-kvällar två gånger per termin och då är det fullsatt i salen. På programmet finns både soloframträdanden, körsång och fulltaliga pop- och rockband. På repertoaren ryms allt från Bach till AC/DC.

– Jag får alltid lite scenskräck i början, men sen blir det roligt. Och när konserten är över vill man bara göra det igen, säger **Neo Nordström**, 11, som spelar elgitarr. Han har tagit privatlektioner i flera år, men har i fjol också börjat spela i band.

– Det är roligt att spela med andra, att se hur bra de är och märka att vi tillsammans kan bli jättebra. Och om någon gör ett misstag kämpar vi vidare och stöttar varandra.

EN KLUBB FÖR UNGA PÅ SVENSKA
Konsertsalen Gyllenbergssalen under Sandelshuset vid Tölö torg ligger in-
sprängd i berget. Väggarna av natur-
granit och den rena akustiken ger rum-
met en särskild stämning – intimt men
samtidigt storslaget.

”

*Jag får alltid lite scenskräck
i början, men sen blir det
roligt. Och när konserten
är över vill man bara
göra det igen.*

Neo Nordström

År 2024 fick musikinstitutet ett bidrag av Svenska folkskolans vänner för att utvecklas och nå ny publik. Pork Open Stage-evenemangen hade funnits redan tidigare, men enligt rektor **Nike Lönnqvist** fick de nytt liv tack vare stödet.

– Vi har bjudit in band från andra skolor och musikinstitut. När någon av våra elever har spelat i ett band utanför MokS har vi bjudit in hela bandet till Pork Open Stage, där de fått öva och sedan

uppträda. På så sätt har vi också fått nya elever. Vissa ungdomar som tidigare övat på egen hand har genom bandkvällarna valt att börja på MokS.

FYLLER ETT TOMRUM. Lönnqvist glädjer sig särskilt åt att Pork Open Stage-evenemangen har etablerats som en scen för unga, och blivit en klubb där de kan träffas. Det är rätt unikt på svenska i Helsingfors.

– Det finns inte många ställen i staden där unga kan höra populärmusik live utan 18-årsgräns. Våra Pork Open Stage-kvällar har fyllt det tomrummet, och ungdomarna som spelar i band tar med sina vänner till spelningarna. På så sätt har musikinstitutet hittat ett nytt sätt att nå ut till unga.

STÖD FRÅN SFV GER NYA MÖJLIGHETER

Den ordinarie verksamheten på MokS finansieras av elevavgifter och statliga och kommunala bidrag. Tack vare tilläggsfinansiering från SFV har musikinstitutet kunnat arrangera musik för de olika konserterna, köpa in mera ljudteknik och anlita utomstående experter.

– Vårt centrala mål har varit att göra Sandelshuset och musikinstitutet mer ➔

1.

2.

3.

4.

1. Milou Hongell, 16, och Jaakko Karvonen, 17, betonar att gemenskapen är det viktigaste med att spela i band. "När konserten är över vill man bara göra det igen." **2.** Neo Nordström, 11, spelar elgitarr och gillar både privatlektioner och att spela i band. "När konserten är över vill man bara göra det igen." **3.** Alenia Lindholm, 12, gillar bandverksamheten på Musik- och kulturskolan Sandels. **4.** "Vårt centrala mål har varit att göra Sandels mer känt bland svenskspråkiga i Helsingfors, och här tycker jag vi har lyckats bra", säger rektor Nike Lönnqvist. FOTO: SEBASTIAN DAHLSTRÖM

1, 2. På Pork Open Stage har unga förmågor en chans att uppträda inför publik. FOTO: JANNE LAX, MIKA WESTERLUND

känt bland den svenskspråkiga befolkningen i staden – och här tycker jag vi har lyckats bra. Vi får ständigt förfrågningar om undervisning och samarbetsprojekt.

Vid sidan av att bjuda in elever från andra musikinstitut har MokS-eleverna också uppträtt på andra scener både lokalt och internationellt.

Inom ramen för satsningen som bidraget möjliggjorde har skolan även ordnat Open Singing-evenemang, där vem som helst fått prova på att sjunga i kör, utan krav på musikstudier eller andra förkunskaper.

MUSIK SOM MOTVIKT TILL DET DIGITALA

Enligt rektor Nike Lönnqvist har musikinstitutet över lag ett viktigt uppdrag i att erbjuda ungdomar grundläggande konstundervisning, som ett komplement till den grundläggande undervisningen.

– Det är viktigt att hålla fast vid rum där ungdomar verkligen vill träffas och umgås. Särskilt efter coronapandemin har många barn och unga hållit sig mer hemma och haft svårt att vidga sin trygghetszon. Men när de kommer ut och träffar kompisarna de spelar med märker de hur roligt det är.

Sim Sala Klang roar de yngsta. FOTO: NIKE LÖNNQVIST

”

Barnen älskade föreställningen, där musiker, skådespelare och en trollkonstnär intog scenen. Genom Sim Sala Klang har vi lyckats nå de svenskspråkiga daghemmen i Helsingfors, och responsen har varit mycket positiv.

Nike Lönnqvist

Lönnqvist drar också en parallell till minskad mobbning och marginalisering.

– Vi har inte så mycket sådana problem bland barn som sysslar med grundläggande konstundervisning. De inkluderar varandra och lär sig emotionella färdigheter och det sociala samspelet genom att musicera eller syssla med andra konstarter tillsammans.

GEMENSKAPEN GÖR SKILLNADEN

Milou Hongell, 16, och Jaakko Karvonen, 17, studerar båda i Tölö gymnasium. De har sysslat med musik sedan de var små och tagit musiklektioner på MokS under hela sin skoltid.

– För mig är det väldigt viktigt att få spela tillsammans med andra. Bandverksamheten på MokS har varit avgörande. Jag hade nog inte fortsatt med mina pianolektioner om jag bara uppträtt ensam, säger Jaakko Karvonen.

Milou Hongell instämmer och berättar att det varit roligt att få lära känna människor i olika åldrar genom evenemangen på Sandels. Precis som Karvonen betonar hon gemenskapen som det bästa med att spela i band.

– Det känns fint att stå på scenen och sjunga med ett gäng som verkligen kan

2.

3.

3. Att uppträda live är många dröm. Alenia Lindholm, sång, Rebecca Miettinen på gitarr, Hector Shingler på trummor, Oskar Söderholm på bas. FOTO: LYDIA SAARENTO

skapa en stämning där publiken är med. Man känner sig som en del av en grupp, och det är viktigt som ung.

SÅNG, KONST OCH MAGI FÖR DE YNGSTA

Rektor Nike Lönnqvist pekar på konsertsalens projektor som lyser upp scenfondens bakre vägg. När MokS arrangerade evenemanget Sim Sala Klang för daghemsbarn användes den för att visa konstverk skapade av bildkonststuderande vid Tölö gymnasium. Även det var ett samarbetsprojekt, och genom Sim Sala Klang kunde musikinstitutet nå ut till stadens allra yngsta medborgare.

– Barnen älskade föreställningen, där musiker, skådespelare och en trollkonstnär intog scenen. Genom Sim Sala Klang har vi lyckats nå de svenskspråkiga daghemmen i Helsingfors, och respon- sen har varit mycket positiv. Även de äldre i publiken uppskattade konserten, som även gavs som en fullsatt kvällsföreställning som var öppen för allmänheten.

EN ELEVNÄRA LÄROPLAN. Undervisningen på MokS bygger på Utbildningsstyrelsens lärogrunder för den grundläggande konstundervisningen.

– Musikinstitutets läroplan är modern

och utgår huvudsakligen från elevernas önskemål och intressen. Det handlar inte om att alla måste lära sig samma sak, utan läraren väljer material som passar den enskilda eleven, säger rektor Nike Lönnqvist.

FRÅN DEBUT TILL PROFFSKARRIÄR

Under de arton år som Musik- och kulturskolan Sandels haft sin verksamhet i Sandelsbyggnaden vid Tölö torg har många blivande proffsmusiker gjort sina första framträdanden på Pork Open Stage och de olika Klang-konserterna.

– Bland annat musikerna **Maja Mannila** och **Johannes Granroth**, som nu uppträder tillsammans, stod här på scen redan som unga – liksom basisten **Filemon von Numers**. Och många andra musiker, musikalartister och skådespelare har gjort sina första uppträdanden och spelningar här.

Om några år kanske vi säger samma sak om MokS-eleven Alenia Lindholm, som vill satsa på en karriär inom musiken.

– Jag har redan börjat skriva egna låtar. Drömmen har funnits så länge jag kan minnas: att få arbeta som musiker och stå på scen. ■

Med hjälp av
Vännerna

Konserter för unga

SFV:s mål: Kulturopplevelser för barn och unga med koppling till lärandeprocesser

Beviljat ändamål: Barn och unga i Helsingfors upplever få svenska kulturopplevelser utanför skolan. Musik- och kulturskolan Sandels ger unga en möjlighet att själva skapa och ge publiken i samma ålder möjlighet att få kulturopplevelser gjorda av unga för unga.

Bidragsmottagare: Musik- och kulturskolan Sandels

Beviljat belopp: 16 000 euro

Tidsperiod: 9.8.2024–31.5.2025

Förväntat resultat: Stärka tillgängligheten till Musik- och kulturskolans verksamhet, bidra med kultur och bildning och fostra nya generationer musikskapare och publik. Stärka självförtroendet och välbefinnandet hos eleverna.

Tre saker om POJKAR och UNGA MÄN

Harry Lunabba

UNIVERSITETSFORSKARE I SOCIALT ARBETE
VID STATSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN VID HELSINGFORS UNIVERSITET.

Jag har ägnat största delen av min akademiska karriär åt att forska kring pojkars välmående och relationer, och mycket tyder på att pojktemat kommer att sysselsätta mig en bra tid framöver. Pojkfrågan är fortsatt aktuell och det finns en tydlig efterfrågan på den typ av forskning jag gjort och gör.

Jag upplever också själv att det är synnerligen intressant att forska om och kring pojkar – särskilt i denna tid då det ställs många olika slags förväntningar just på pojkar och unga män. I forskning brukar man i regel prata om maskulinitet och maskuliniteter då man försöker beskriva och analysera pojkars eller mäns särdrag.

I det stora hela upplever jag att pojkfrågan utvecklats i gynnsam riktning när det gäller ett djupare, mer nyanserat och mer förstående förhållningssätt till pojkar och unga män. Överlag finns det ett bredare utrymme för pojkar att uttrycka sina identiteter, och samtidigt erbjuder och tillåter klart fler olika sätt att vara pojke än vad som var fallet under min uppväxt på 1980- och 1990-talet.

Samtidigt pågår det också en mindre önskvärd utveckling, och det känns ibland som att vissa saker utvecklas bakåt eller står och stampar på stället. Trots att de flesta pojkar och unga män har det riktigt bra i ett förhållandevis tryggt och välmående Finland, finns det pojkar som både lockas av och appellerar till snäva eller toxiska maskulinitetsideal som är destruktiva på många sätt. I extremfall handlar det om sensationsvåld eller extremism.

Vi har också alltför många pojkar som inte riktigt finner sin plats – varken i sociala gemenskaper, parförhållanden eller vid lärosäte och på arbetsmarknaden.

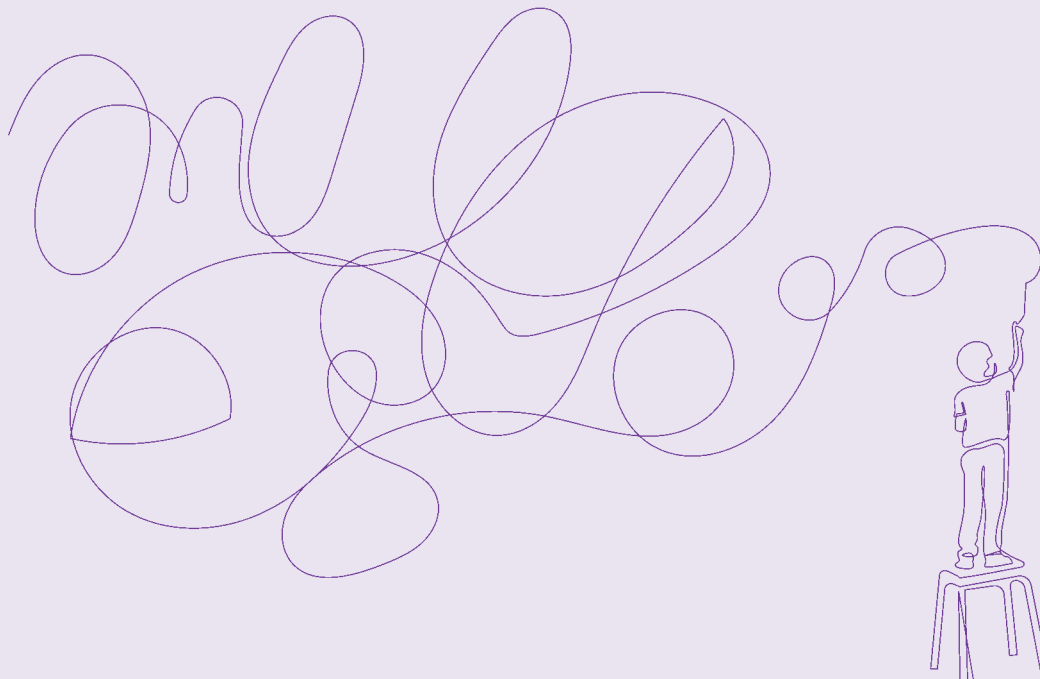
I den senaste skolhälsoundersökningen från 2023, sammanställd av Helenius och Kivimäki, framgår det att den breda majoriteten av ungdomar, också pojkar, trivs i skolan, har goda relationer till sina föräldrar, eller använder rusmedel i mindre utsträckning än tidigare generationer. Men vi har också en grupp ungdomar, ofta pojkar, som

halkar efter till den grad att de riskerar att marginaliseras i samhället.

Enligt uppgifter från Nordic Statistics database görs i regel över 70 procent av självmorden av pojkar och män oberoende av ålder. Män är också i regel oftare arbetslösa och de utgör en klar majoritet av fångar i fängelser.

Michael Kimmel skrev i en rapport för Socialstyrelsen i Sverige om den så kallade ”verkliga pojkkrisen” som enligt honom handlar om pojkars överrepresentation i all slags våldstatistik. Pojkar blir utsatta för våld och utövar våld klart oftare än flickor, och det är framför allt under ungdomstiden som pojkars våldsbenägenhet eskalerar. Dylika avigsidor berör då inte heller bara de marginaliserade unga männen, utan de toxiska sidorna kring maskulinitet drabbar också flickor, kvinnor och minoriteter på ett sätt som kan vara farligt och förödande – inte minst med hänsyn till fenomenet mäns våld mot kvinnor. Dessvärre visar bland annat Statistikcentralens rapport att just våld i nära relationer ett fenomen som är särskilt etablerat i Finland.

I denna artikel ska jag ändå inte fastna vid en enda fråga eller vara alltför pessimistisk i mina reflektioner om pojkar, utan min avsikt är att göra en slags sammanfattning av centrala iakttagelser som jag ser som viktiga eller rentav avgörande när det gäller pojkar och unga män. Jag tillämnar här en för oss finländare, bekant tankestruktur lånad från president **Alexander Stubb**, även känd som tre-regeln (engelska: the rule of three). Det är tre saker jag vill säga om pojkar och unga män, på basen av mina studier och genom mina möten med unga maskuliniteter.

BILDER: SHUTTERSTOCK

POJKAR ÄR MER ÄN BARA POJKAR. Jag har upplevt att ett av en pojkforskares främsta uppdrag är att nyansera debatten om pojkar och unga män, eftersom det finns en mycket stark tendens i samhällen att upprätthålla en så kallad "pojkar är pojkar"-inställning. Denna "pojkar är pojkar"-diskurs brukar bland annat innebära att pojkar lätt dras över en kam, eller att man ser pojkars utmaningar som något som man nu bara får räkna med för att "pojkar är pojkar". Genusforskare som till exempel professor emerita **Elina Lahelma** har också skrivit om så kallade kategoriska generaliseringar. Kategoriska generaliseringar om pojkar – men också flickor – är framför allt etablerade inom diskussionen kring utbildning, och detta dessvärre som ett led i den återkommande, och inte alltid så nyanserade, diskussionen om PISA-resultat.

Det är i och för sig inget fel på PISA-forskningen då den erbjuder ett gediget material för bedömning av utveckling inom utbildning ur ett sannerligen ambitiöst globalt perspektiv. Men det sätt på vilket resultaten ofta redovisas i medier bygger dessvärre på ett ganska onyanserat medeltalsjämförande, där skolelever indelas i två kategorier: högpresterande flickor och underpresterande pojkar.

Visserligen stämmer det att flickor i medeltal presterar bättre i PISA-tester än pojkar i medeltal. Men samtidigt är det lika entydigt att de flesta pojkar i regel presterar i PISA precis lika bra som de flesta flickor. PISA-medeltalsresultaten saknar inte betydelse och de antyder könsskillnader, men ett medeltal säger ytterst lite om den nyanserade verkligheten.

Därför vore det bra att notera åtminstone två saker om pojkar för att nyansera debatten:

Pojkar placerar sig på alla prestationsnivåer i PISA-resultaten liksom i de flesta betygssjämförelser, vilket visar tydligt att skolor

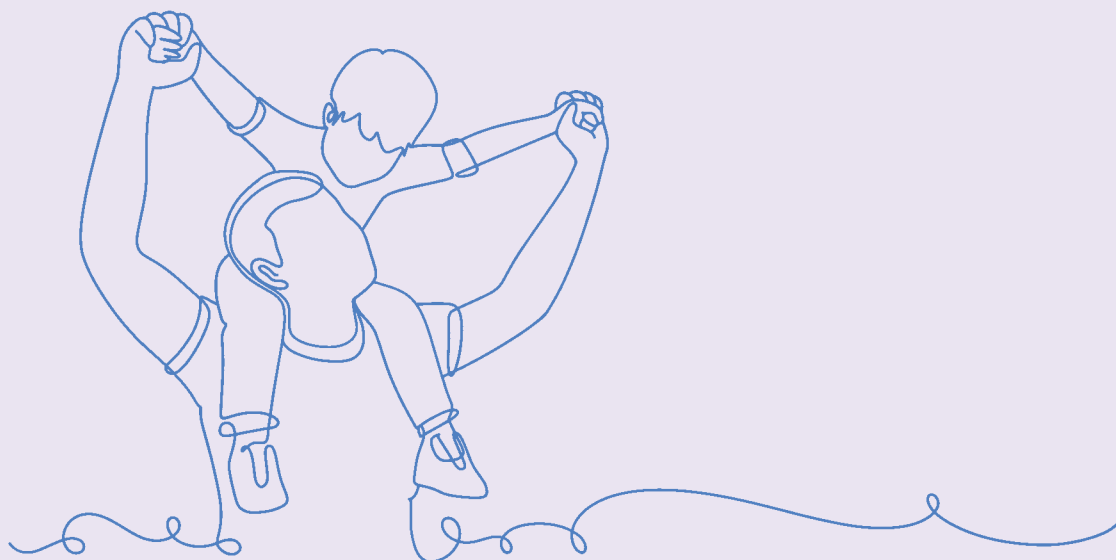
inte misslyckas kategoriskt med gruppen pojkar. Skolor lyckas faktiskt riktigt bra med de flesta pojkar, och det finns en ansevärd mängd pojkar som presterar på mycket hög nivå.

Det finns en mängd andra faktorer än kön som präglar resultaten och därför vore det mycket viktigt att man i tolkningar och debatten kring PISA-resultaten tillämpade ett intersektionellt perspektiv där man beaktar det faktum att kön inte alla gånger är det mest avgörande eftersom människor kan grupperas i många olika slags sociala kategorier som till exempel olika sociala klasser.

Det diskuteras mycket bland forskare om hur just social klass och familjebakgrund har en allt större betydelse också i finländska skolsystemet, som tidigare varit ett föredöme för social mobilitet. Finland klarar sig fortsatt bra på denna punkt i global jämförelse, men mycket tyder på att barn med högutbildade föräldrar har klart bättre förutsättningar att komma in i ett toppgymnasium än elever vars föräldrar inte har en akademisk utbildning.

Det avgörande här är inte att förneka det konsekventa mönstret där pojkar år efter år klarar sig i medeltal sämre än flickor till exempel i läsning. Det är absolut värt att notera, analysera och debattera. Jag vill också senare återkomma till att den negativa trenden för pojkar i olika utbildningsmätningar är något som man absolut behöver bryta.

Men medelvärdet behöver förstås just som ett medeltal av en mängd olika resultat som pojkar och flickor presterar under ett PISA-test, och inte som något som kategoriskt representerar alla pojkar eller flickor. Det finns skäl att betona att skolan inte är missanpassad för pojkar eller att man i skolan i regel struntar i pojkars särskilda behov. Utmaningen är att det finns varken ett entydigt problem eller enkla lösningar för att förbättra ➔

skolresultaten, utan skolorna fördomslöst ska kunna bemöta många slags unga personer med olika typer av utmaningar och behov. Myten om den misslyckande skolan, eller den omogna pojken, är just exempel på kategoriska fördomar som bidrar till och upprätthåller snäva genuskonstruktioner.

I genus- och pojkforskning brukar man prata om hegemonisk maskulinitet, som syftar dels på dominerande maskulina grupper, dels på vedertagna föreställningar om maskuliniteter. Den typiska pojken antas vara högljudd och stökig, mer intresserad av idrott och datorspel än böcker och skola, och allmänt taget privilegierad i den patriarkala samhällsordningen. Men det är överraskande många pojkar som inte riktigt känner igen sig själva i dessa dominerande föreställningar om pojkar. En högpresterande elev blir lätt en plugghäst, en bokintresserad pojke blir en bokmal, och den som klär sig i förbjudna färger eller ger uttryck för en mjukare sida av sig själv riskerar att stämplas som en fikus eller fjolla. Därför är det viktigt att låta sig påminnas om att alla pojkar inte är pojkar i den dominerande bemärkelse som pojkar i största allmänhet porträtteras.

Alla pojkar är inte heller särskilt privilegierade i den patriarkala samhällsordningen. Vissa pojkar är faktiskt mycket utsatta i vårt samhälle, dels för att de är pojkar, men ibland också på grund av helt andra orsaker som inte har någon koppling till kön, annat än det faktum att kön många gånger kan vara den främsta orsaken till att stödbehov och sårbarhet blir ouppmärksammasade. "Everybody hurts sometimes" sjöng R.E.M. redan på 1990-talet. Och som sången antyder gäller det också i allra högsta grad pojkar och unga män.

POJKAR VILL – OCH KAN – DELTA. Ett konkret och effektivt sätt att förebygga negativa och snäva konstruktioner om pojkar och unga män är att påminna sig själv om att också pojkar och unga män är sociala aktörer. Ett aktörsperspektiv på unga personer var något som man började betona i den så kallade moderna barn- och ungdomsforskningen under 1990-talet.

Motsatsen till ett aktörsperspektiv handlar i regel om objektifiering där man fråntar en individ eller en grupp status och förutsättning att uttrycka sig eller komma till tals. Det som man insåg i mycket bred bemärkelse var att den tidiga, och ofta riktigt välmenande barn- och ungdomsforskningen, hade en benägenhet att objektifiera barn och ungdomar. Barn var mer föremål för socialisation, fostran och utbildning. Barn uppfattades gå passivt in i olika utvecklingsfaser eller kriser, och betoningen i förståelsen av barnens utveckling handlade långt om deras kognitiva, emotionella och sociala ofullständighet eller inkompetens i relation till de, så att säga, färdigt utvecklade vuxna.

Numera ser vi allt oftare barn och ungdomar som aktiva deltagare och som resilienta aktörer i den sociala växelverkan, och barns och ungas rätt till delaktighet är något som betonas i väldigt många sammanhang. Men samtidigt vill jag hävda att det fortsättningsvis förekommer en hel del objektifiering av barn och ungdomar och här ser jag pojkar som särskilt utsatta.

Pojkar konstrueras i regel som omognare i relation till flickor, vilket hänger ihop med det faktum att flickor träder in i puberteten något år tidigare än pojkar. Men då man riktigt tänker efter, så är det väl lite märkligt att en dylik kroppslig markör skulle vara en godtagbar ursäkt att inte låta pojkarna själva att komma till tals.

Som pojkforskare kan jag intyga att visst kan pojkar för långa och seriösa samtal under forskningsintervjuer.

Att pojkar får uppleva starka fördomar var något som många pojkar nämnde i samband med att jag gjort intervjuer med dem under två separata studier. Många pojkar sade att de såg sådana här stereotypiska föreställningar om pojkar som både osanna och orättvisa. Faktum är att många pojkar konstaterade att de sällan hade fått vara med om att en vuxen hade frågat dem eller visat intresse för vad de tänkte och tyckte om olika saker.

Och visst kan pojkar prata om saker när det bereds tillfälle åt dem. Jag minns särskilt bra **Rafik** som berättade hur han under uppväxtåren i Finland alltid hade haft rollen som klassens clown, men nu vid 20-års åldern hade han förvandlats till invandraren som man antog hade nyligen flyttat in till Finland och att han inte kunde något av de inhemska språken.

Eller **Peetu** 14 år som berättade om sin moster, som han kunde prata med om vad som helst. Jag minns också **Timo**, som var fullt övertygad om att han aldrig kommer att hitta en flickvän, eftersom han under sina första 18 år knappt hade pratat med en flicka. Jag har också hört pojkar berätta om hur de blir orättvist behandlade av lärare, hur kuratorn inte fattar någonting eller hur mammor inte förstår att man inte så där bara kan gå ut ur ett nätspel, för då finns det en risk att det tolkas som att man "ragequittar" och i värsta fall blir man bannad från att spela.

Det finns väldigt mycket att prata om med pojkar, och tro mig, de pratar gärna när det bereds tillfälle och utrymme för det.

POJKAR BEHÖVER TAS PÅ ALLVAR. Den sista poängen jag vill lyfta fram är behovet att ta pojkar på allvar. Att allvarliggöra pojksfrågan handlar åtminstone om två saker.

Det finns redan tillräckligt starka tecken på att vi behöver konkreta och ambitiösa åtgärder för att främja också pojkars och unga mäns jämställdhet i samhället. Under de senaste 20 åren har vi uppenbart inte lyckats vända en enda av de negativa utvecklingstrenderna när det gäller pojkars skolprestationer. Jag vill hävda att pojksfrågan inte har fått den prioritering som den uppenbarligen behöver.

Jo, frågan uppmärksammas vart tredje år i samband med att man rapporterar om PISA-resultaten och gapet mellan könen. Och jo, åtgärder efterlyses, men det som saknas är konkreta idéer och program som faktiskt bemöter den grundläggande problematiken.

Och det är inte bara i fråga om skolprestationer där pojk- eller maskulinitetsfrågan behöver allvarliggöras. Det saknas också breda och riktade åtgärdsprogram inom social- och hälsovården som skulle göra vård, stöd och hjälp mer tillgängliga uttryckligen för pojkar och unga män.

Inom skolvården hör jag tämligen ofta hur man efterlyser manliga lärare, och överlag blir jag ofta inbjuden till olika slags

evenemang inom skolväsendet där man diskuterar kring frågan om genussensitivitet. Men det är sällan jag hört talas om behovet att utbilda flera manliga socialarbetare eller hälsovårdare. Att andelen manliga läkarstudenter sjunker har inte heller lyfts fram som ett problem, utan snarare som ett uttryck för att de hinder man lagt fram för kvinnors karriärer inom medicin har avvärijts.

Det jag sett med stor förundran och sorg är den senaste utbildningsreformen där man velat göra av sig med vetenskapsområdesspecifika inträdesprov till förmån för att sätta dels mer tyngd på studentexamen och gymnasiebetyg eller skapa breda inträdesprov där man betonar allmänna akademiska färdigheter framför kunskaper inom ett specifikt område.

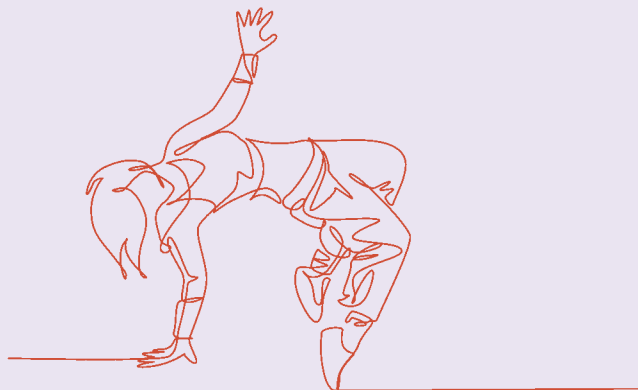
Denna utbildningsreform har gjorts oberoende av bättre vetande att studentbetygsbaserad intagning gynnar flickor mer än pojkar, och trots att allmänna akademiska färdigheter i regel gynnar dem med goda kunskaper i läsning och skrivande, vilket är just det område pojkar främst tampas med.

Jag är både förbryllad och ledsen att dessa reformer gjorts utan någon som helst genussensitiv konsekvensanalys. Överlag ser jag denna reform som ett konkret uttryck för att man inte tagit pojksfrågan på allvar när det gäller skola och utbildning.

Att ta pojksfrågan på allvar handlar i grunden helt enkelt om hur man bemöter dem. Jag brukar beskriva mina intervjuerfarenheter med pojkar och unga män som en process där det i regel tar lite tid att nå fram till allvaret, där vi "på riktigt" kan prata om viktiga frågor och där jag faktiskt får ta del av pojkarnas egna erfarenheter.

Detta gällde också för Peetu och Rafik som båda till en början använde humor och distansering som någon slags försvarsmekanismer innan vi kunde komma in på mer personliga och känsliga ämnen. Det som krävdes av mig var att jag själv varken gav efter eller gav upp att nå fram till allvaret. Vad jag konkret gjorde handlade om att jag försökte hålla mig seriös och uthålligt fråga om deras åsikter och synpunkter på en mängd olika slags frågor.

I korthet handlar det om att – ja, just det – ta pojkar på allvar! ■

SFV Start! vill stärka pojcars välbefinnande

Text Christine Skogman ~ Foto Frida Lönnroos

Hur kan vi minska pojkars utsatthet för sociala risker och stärka deras framtidstro? Det är utgångspunkten för innovationstävlingen SFV Start! som pågår just nu. Fem lag arbetar intensivt tillsammans med experter och mentorer på olika lösningar som stärker pojkars välbefinnande, framtidstro och delaktighet.

Lösningar som nu utvecklas riktar sig till pojkar i grundskolan och på andra stadiet. Lagen består av flera aktörer, där minst en representerar skolväsendet, exempelvis en skola, lärare eller pedagogisk expert. På det sättet säkerställs att idéerna verkligen kan förankras i skolmiljön. Lagens lösningar ska också vila på en forskningsbaserad grund.

Lagen befinner sig nu i en fem månader lång accelerationsfas, där de får stöd av mentorer och experter för att utveckla sina idéer så att de fungerar så bra som möjligt. När tävlingen avslutas i februari 2026 delas 200 000 euro ut mellan lagen för att genomföra lösningarna.

Tävlingen arrangeras av Svenska folkskolans vänner i samarbete med Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne. Tävlingen faciliteras av tankesmedjan Demos Helsinki.

VARFÖR POJKAR? De flesta ungdomar i Finland mår bra, men pojkar är mer utsatta än flickor för sociala risker som utslagning, och har svagare skolresultat. I samhällsdebatten talas det ofta om oro och problem. Då riskerar pojkars och mäns egen handlingskraft att hamna i skymundan.

– Det är tredje gången vi ordnar SFV Start! Med tävlingen vill vi skapa utrymme för nya tankesätt och initiativ som rör de utmaningar pojkar möter i vardagen. Vi är mycket glada över att samarbeta med Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne den här gången, säger **Katarina Rejman**, sakkunnig i utbildningsfrågor vid SFV.

Birgitta Forsström, vd för Stiftelsen BMR, betonar vikten av att se mångfalden bland pojkar:

– Även om tävlingen riktar sig till pojkar är det viktigt att minnas att de inte är en enhetlig grupp. Men det finns könsrelaterade faktorer som påverkar deras välbefinnande. Genom innovationstävlingen vill vi lyfta de här frågorna och stötta initiativ som verkligen gör skillnad. ■

Följ med
tävlingen i SFV:s
sociala medie-
kanaler och på
start.sfv.fi

SFV Start! 2025

- **Vem?** Fem lag har valts ut och arbetar nu med stöd av experter och mentorer på lösningar som stärker pojkars välbefinnande, i samarbete med skolväsendet.
- **Vad?** Lösningen engagerar pojkar i den grundläggande utbildningen eller på andra stadiet. Mer information finns på start.sfv.fi
- **När?** Tävlingen pågår fram till februari 2026. (Det är inte längre möjligt att delta i tävlingen.)
- Sammanlagt 200 000 euro delas ut som vinstpengar till lagen som ska förverkliga lösningarna då tävlingen avslutas i februari 2026.

Pappas miljonlåda

Jag kände aldrig egentligen min far. Han försvann ur mitt liv då jag var liten, och dog innan jag fick chansen att återknyta kontakten. Jag tänker på honom ibland när jag ska fixa någonting där hemma eller på stugan. Då plockar jag fram den blåa verktygsbacken av plast med rött handtag, som jag ärvde av honom. Pappas miljonlåda.

En man behöver ha en miljonlåda, förklarar jag för min son, och för en stund är kedjan av generationer hel igen. Pappas miljonlåda, ser du, en dag är den din. Dina skruvar och muttrar kommer att blandas med mina och min pappas. Kontinuiteten är återställd.

För den oinvidde: en miljonlåda är en verktygsback med många små fack innehållande en salig och till synes fullkomligt slumpmässig samling av muttrar, skruvar, brickor, spikar, packningar, säkringar, borrhett, hylsor, ventiler, skruvmejslar, insexnycklar från Ikea (ett dussin eller så) och en eller annan tioöresslant (pappa bodde i Sverige). Med mycket mera.

En miljonlåda är fullkomligt unik, det finns inte en annan miljonlåda i världen med exakt samma innehåll. Men de har alla en sak gemensamt. Nämligen att det inte finns en trasig pryl i världen som inte kan fixas med just den rätta skruven och muttern som lådans ägare ofelbart trollar fram ur sin miljonlåda.

Miljonlådans har allt. Den är prylarnas motsvarighet till Gröngölingarnas handbok från Kalle Anka, som innehöll svaren på alla gåtor. Den är också ett bombsäkert sätt att imponera på sin hustru när någon av hennes prylar behöver fixas. "Hur kunde du hitta den rätta skruven så fort? Du tittade ju inte ens på lådan!"

En man känner sin miljonlåda, ser du. Han vet det bara, helt enkelt. Instinktivt. Miljonlådans innehåll kan se kaotiskt ut, allting huller om buller, men mannen vet. Han kan inte förklara det, men lådan talar till honom, den leder hans fingrar till rätt fack. "Pröva den här, den borde passa." Och det gör den.

Folk frågar ibland mig var jag får mina idéer, de som jag använder i mitt arbete som vetenskapsjournalist och författare. "Hur vet du allt det där?" Då berättar jag om pappas miljonlåda och tillägger: mitt huvud fungerar likadant.

Mitt huvud är fullt av små fack med till synes lösryckta bitar av kunskap i en salig röra, huller om buller. Precis som en miljonlåda. Till synes värdelöst skräp. För dig, kanske. Men inte för mig. Miljonlådans i mitt huvud har gett mig min utkomst.

Jag är inte rik, det var inte min pappa heller. Men miljonlådor kan du inte köpa för pengar. Varken den du har i städskrubben, eller den du har i huvudet. De är ovärderliga, men bara för dig. Du bygger dem med åren, bit för bit. Skruv för skruv, triviabit för triviabit.

Släng ingenting! Ser du en herrelös mutter eller en bortkastad bit faktakunskap, plocka upp dem och sätt dem i din miljonlåda. Du vet inte när du kommer att behöva den där prylen, du vet bara att dagen kommer.

När gräsklipparen strular.

När ditt barn behöver hjälp med fysikläxan.

Då kommer du att vara glad för att du har din låda.

Och ditt barn – eller din läsare – kommer att titta på dig med tindrande ögon.

Marcus Rosenlund

VETENSKAPSJOURNALIST OCH
FÖRFATTARE

”

Miljonlådans har allt. Den är prylarnas motsvarighet till Gröngölingarnas handbok från Kalle Anka, som innehöll svaren på alla gåtor.

Föreningsresursen upprätthålls av SFV:s studiecentral och på webbplatsen hittar du fakta, tips, råd och svar på frågor gällande olika aspekter av föreningsliv i Svenskfinland. www.foreningsresursen.fi

Malin Ström

SAKKUNNIG,
SFV:S STUDIECENTRAL/FÖRENINGRESURSEN

Säg ja till föreningsuppdrag!

Har du blivit tillfrågad om du vill sitta med i en förenings styrelse? Om du aldrig gjort det innan kan det kännas främmande – men våga säga ja! Du säger samtidigt ja till gemenskap och personlig utveckling.

Många föreningar har höst- och vårmöten i sina stadgar. Höstmötet är ett valmöte och vårmötet är ett redovisningsmöte. I och med att höstmötesperioden närmar sig får du kanske frågan om du har intresse av att ta dig an ett styrelseuppdrag. Här tar jag upp några punkter som kan vara bra att tänka på före du tar emot uppdraget. Råden är också värdefulla för dig som har som uppgift att värva nya styrelsemedlemmar till föreningen.

Ett styrelseuppdrag ger ofta mycket på det personliga planet. Du lär känna nya människor från olika miljöer och i olika åldrar, du får ett socialt sammanhang som motverkar ensamhet och isolering. Du lär dig nya saker och skapar kontakter som du kan ha nytta av framöver. Att engagera sig i en förening då du flyttar till en ny ort är ett bra sätt att komma in i en ny gemenskap.

Människor tenderar att engagera sig i föreningslivet för att hjälpa och stödja andra visa Volontärbyråns barometer år 2025. Det är övervägande kvinnor och äldre personer som engagerar sig och de vill helst ha praktiska uppgifter. En typisk frivillig engagerar sig ofta inom barn- och ungdomsfrågor eller social utsatthet och utför praktiska uppgifter eller hjälper till vid evenemang. Det är också vanligt att den frivilliga har tidigare erfarenhet av ideellt arbete och drivs av att hjälpa andra. Personen upplever att tiden är en utmaning men får mycket tillbaka av sitt engagemang och planerar att fortsätta engagera sig också i framtiden.

Det råder alltså ingen tvekan om att ett föreningsengagemang gör gott för både samhället och människan själv.

Men det är bra att tänka igenom några viktiga frågor, bland annat gällande ansvar, innan du tackar ja.

Börja med att bekanta dig med föreningens stadgar där det står vilket syfte föreningen har och hur den gör för att uppfylla det. Kan du stå bakom föreningens syfte? Bekanta dig sedan med föreningens ekonomi. Hur ser den ut? Som medlem i en förening har du rätt att ta del av föreningens verksamhetsberättelse och bokslut. Protokoll från styrelsemöten anses däremot höra till föreningens interna dokument så dem har endast styrelsemedlemmarna tillgång till.

Vilket ansvar har du som styrelsemedlem i en förening? I en förening med anställd personal har styrelsen personalansvar. Den anställer och sköter om personalen på bästa sätt. I värsta fall måste styrelsen också avsluta arbetsavtal om föreningens ekonomi så kräver.

En styrelsemedlem har skyldighet att personligen ersätta den skada som hen uppsåtligt eller av oaktsamhet orsakat föreningen, en medlem eller andra. Skadeståndsskyldighet inträder endast om föreningen lidit skada på grund av vårdslöshet. Så även om skadeståndsskyldigheten finns händer det väldigt sällan att en styrelsemedlem personligen måste betala skadestånd. En förening kan också gardera sig genom att teckna en ansvarsförsäkring för sin styrelse.

Som styrelsemedlem har du ett ansvar, men låt inte det skrämma dig. Att sitta i en föreningsstyrelse kan bli en resa full av gemenskap, lärdomar och personlig utveckling. Ofta mycket mer än du först anar när du tackar ja.

Du kan läsa mer på Föreningsresursen (foreningsresursen.fi) under fliken Styrelsearbete.

§ 2 UR SFV:S STADGAR

Svenska folkskolans vänner rf:s syfte är att främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, bevilja studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden.

5 654

medlemmar
i Understöds-
föreningen för SFV
per 23.09.2025

295

medlemmar
i Svenska
folkskolans vänner
per 23.09.2025

425

fonder inom SFV

15 853

kursdeltagare

922

kurser i samarbete
med SFV:s studie-
central år 2024

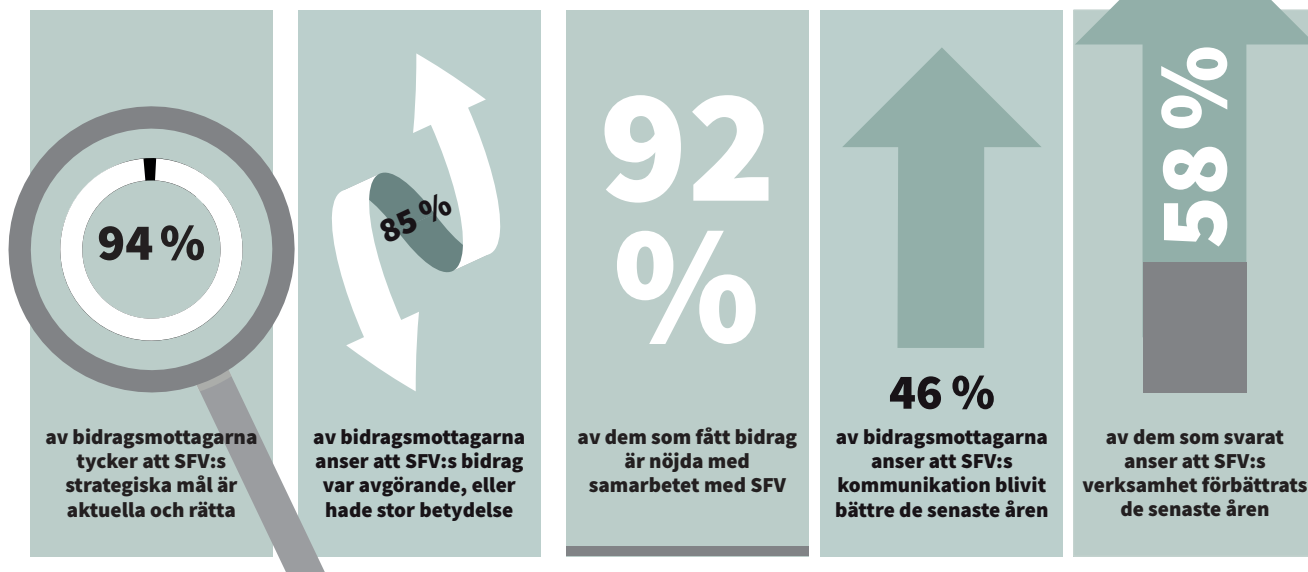
77

cirklar

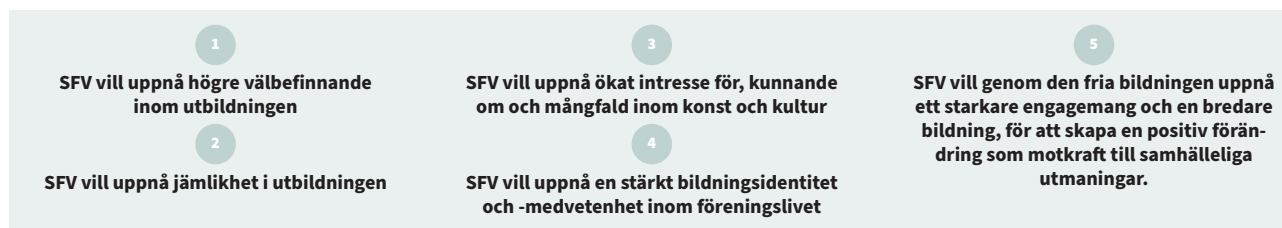
742

cirkeldeltagare
år 2024

SFV:S BIDRAG 2022-2024 I SIFFROR

SFV:S MÅL UNDER STRATEGIPERIODEN 2022-2025

Fri ansökningstid

Vi tar emot ansökningar och delar ut allmänna bidrag kontinuerligt. Du kan ansöka om bidrag för projekt vars verksamhet är i linje med de målsättningar som SFV har för nuvarande strategiperiod.

Mer information:
www.sfv.fi/bidrag

Kom med i SFV!

Som medlem får du SFV-magasinet, SFV-kalendern (SFV:s årsbok), och som ny medlem en bok ur SFV:s skriftserie. Som medlem får du också rabatt på böcker från Schildts&Söderströms. Medlemskapet i Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner kostar 15 euro/år. Skriv in dig på webbsidan www.sfv.fi/medlem, ring 045-121 08 64 eller skicka e-post till sfv@sfv.fi.

Donationer och testamenten

Vill du vara med i vårt bildnings- och kulturarbete? Din donation hjälper oss att fortsättningsvis stärka utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland. Kontakta kanslichef Johan Aura, johan.aura@sfv.fi eller 040 355 9935.

Adressförändring

Meddela oss din nya adress via www.sfv.fi/adressandring

I Boklådan kan mindre förlag och de som ger ut på eget förlag anmäla sina böcker.
Anmäl böckerna i god tid före materialstopp på sfv.fi/bokladan.

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND (SLS)

ÅBOROMANTIEN

IDÉER, LÄSLUST OCH NÄTVERK PÅ 1810-TALET

Jukka Sarjala

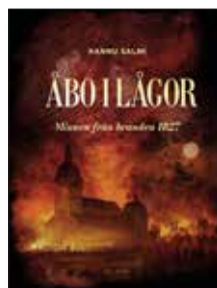
ISBN 9789515836717

296 s., inbunden, illustrerad

Cirka pris 28 e

Köp våra böcker i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors, på tiedekirja.fi eller i din lokala bokhandel.

■ I Åboromantiken berättar Jukka Sarjala om ett intensivt årtionde och en grupp studenter som upptäcker litteraturens potential och nya, djärva idéströmningar. Hur uppstod fenomenet som kom att kallas Åboromantiken och vilka var de mest synliga Åboromantikerna? Sarjala kartlägger deras inbördes nätverk och kontakterna till Sverige, särskilt Uppsala.

ÅBO I LÅGOR

MINNEN FRÅN BRANDEN 1827

Hannu Salmi

ISBN 9789515836700

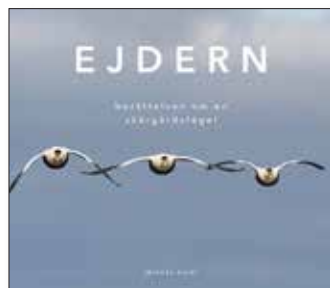
232 s., inbunden, illustrerad

Cirka pris 26 e

Köp våra böcker i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors, på tiedekirja.fi eller i din lokala bokhandel.

■ Åbo i lågor är en sann berättelse om storbranden i Åbo som bröt ut den 4 september 1827. Hur var det att plötsligt befinna sig mitt i ett framrusande eldhav? Och vakna upp till en stad i spillror? Hannu Salmi bygger upp sin bok kring stadsbornas mångskiftande känslor och upplevelser före, under och efter branden. Brandkatastrofen blev en av de första nyheterna från Finland som spreds över världen.

LIBRARIA

EJDERN
BERÄTTELSEN OM EN
SKÄRGÅRDSFÅGEL

Mikael Kilpi

ISBN 9789527587188

196 sidor, inbunden, illustrationer i färg och svartvitt.

Riktpreis: 37 e.

Köp på www.libraria.fi, i finlandssvenska bokhandlar och i nätbokhandlar

■ En bok om livsförutsättningarna för och den katastrofala minskningen av norra Östersjöns mest älskade skärgårdsfågel. Zoologen Mikael Kilpi har vikt en stor del av sitt liv åt att studera ejdern. Med fokus på den finländska skärgården tar han läsaren på en resa som börjar då Östersjön just hade blivit till. Genom boken tar vi oss fram till i dag, resans slutfas, där ejderns fortlevnad är hotad.

RAMSTRÖMS I ARGENTINA
OCH DRÖMMEN OM COLONIA
FINLANDESA

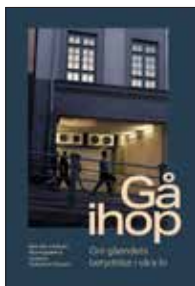
Gina Genberg

ISBN 9789527587270

196 sidor, inbunden, illustrationer i färg och svartvitt. Riktpreis: 34 e

Köp på www.libraria.fi, i finlands-svenska bokhandlar och i nät-bokhandlar

■ Alfred Ramström var 25 år när han en majdag år 1906 steg ombord på en ångbåt i Helsingfors för att ta sig till Argentina. Vem var Alfred? Varför gjorde han denna resa? Skulle han stanna i Argentina för gott? Genom åren upprätthölls kontakten med släkten hemma i Sjöundeå genom brev. De och andra källor berättar om utmaningar och äventyr, men också om en dröm om något annat än vad Finland kunde ge.

GÅ IHOP

OM GÅENDETS BETYDELSE I VÅRA LIV

Mio Lindman, Rita Paqvalén & Susanne Österlund-Pötzsch
(redaktörer)

ISBN 978-952-7523-37-7

235 sidor, häftad

Pris 29,40 e

Köp på www.boklund.fi

■ Vår vardag präglas av gåendets olikartade rytmer. Att gå är ett sätt att förhålla oss till och uppleva världen: naturen, det urbana rummet, våra invanda rutiner och de nya stigarna. I "Gå ihop" diskuteras vandrings betydelse och gåendet som en betydelsebärande handling. Gåendet är djupt förankrat i samhällsväven genom stadsplanering, turismen, frågor om hälsa, mänsklig tillvaro – och samvaro.

FALKEN

Benita Backas-Andersson

ISBN 978-952-7523-41-4

84 sidor, häftad

Pris 23,50 e

Köp på www.boklund.fi

■ Med fokus på naturen, som skildrats så nära att man nästan kan ta i den, visar novellerna hur värdefullt också det allra minsta är. Viktigare för vår överlevnad än politik och makt och gränser. Naturskildringar finns med också i förbisedda människors berättelser, i spännande möten mellan två verkligheter och i själva döendet, att dö, medan det omkringvarande fortsätter.

RUCKLAREN OCH RÄVEN

Tom Sandqvist

ISBN 9789527597354

152 s., danskt band

Rek. pris: 33 e

Köp på litorale.fi eller fråga i bokhandeln

■ Berättelsen utspelas i den vackra staden vid havet – Hangö. Det är en berättelse om pojken som redan i skolan gömde flaskan i dikesrenen bakom danslaven i Tolkis, men det är också berättelsen om sopsällskapet på restaurang Beurre i det gamla smörmagasinet som diskuterar frågan om vad som är vackert respektive fult – och varför vi upplever något som fult och därför fränstötande och till och med skrämmande: gyttjan, sörjan, smörjan och det kluckande avfallet – alkoholens lockelse och fördärv.

LIVS LEVANDE

Chris Nyström

ISBN 9789527597019

217 s. danskt band

Rek. pris: 33 e

Köp på litorale.fi eller fråga i bokhandeln

■ En livsresa från år 1939 till år 2024. Boken kan läsas av alla som intresserar sig för minnen av möten med människor och miljöer. Den stämmer till förundran över en livsresas förbluffande krumsprång på vägen framåt. Chris Nyström (f. 1939) berättar om sitt liv, den egna familjen, studier och arbete. Hennes man Per fick ett givande jobb på teve när teveverksamheten kom i gång i Finland. När barnen växte till sig kunde hon återgå till studierna, och sammanträffanden såg till att Chris blev lärare.

BOKLUND PUBLISHING

VÄGEN TILL SAMARKAND

Synnöve Mansikkaniemi

ISBN 978-952-7320-29-7

157 sidor, häftad

29,40 e

Köp på www.boklund.fi

■ Maria växer upp i ett Finland präglad av fattigdom. Tidigt föds hennes dröm om att fly den österbottniska landsbygden. Hon känner sig utanför i sin barndomsmiljö och tar därför arbete som piga i Vasa så snart hon kan. Hon drömmer att utbilda sig men andra världskrigets utbrott ändrar livets riktning och Maria kommer efter ett kringflackande liv att leva största delen av sitt liv i Ekenäs.

ETT FULLGOTT LIV MED ADHD

Essi Jäntti (redaktör)

ISBN 978-952-7320-28-0

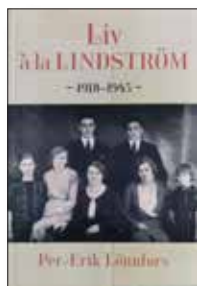
304 sidor, häftad

Pris 35 e

Köp på www.boklund.fi

■ ADHD förekommer hos cirka sju procent av finländarna. Även om diagnosen blivit allt vanligare, finns fortfarande många felaktiga föreställningar om ADHD och många med diagnos blir inte alltid korrekt förstådda. Ett fullt liv med ADHD är en samling personliga texter, skrivna av personer med ADHD och ADD samt deras närstående, som skildrar livet, vardagen, svårigheter, glädjeämnen och strategier.

EGET FÖRLAG

LIV Å LA LINDSTRÖM, 1918–1945

Per-Erik Lönnfors

ISBN 978-952-88-0465-9

172 sidor

28 e

Köp på boklund.fi, Akademen, i bokhandlar eller direkt: peje@welho.com, 0400-404142

■ Ett kvarts sekel efter sin mamma Annas, f. Lindström nödöppnar Per-Erik Lönnfors en låda i hennes gamla skåp. Där finns buntar med gulnade brev. Från blodiga fronter och bortskickade barn. Det blir en berättelse. Arbetarfamiljen Lindströms öden under 1900-talets första hälft med tre krig och en depression. En historia med många tårar, men också några leenden.

SANDELIN MEDIA

VÄINÄMÖINENS HÄMND

Håkan Westö

ISBN 978-952-68618-7-6

156 sidor, limbunden

Pris 14 euro

Köp på sandelinmedia.com

■ I Håkan Westös tredje action-thriller hittar vi journalisten Joel Dunstberg i Hangö där han firar semester med flickvännen Karin Hjelt, agent vid det finska kontraspionaget Avdelning 11. Semestern avbryts tvärt då Leonid Marschlin mördas mitt under en föreläsning om esoteriska sällskap, precis då han börjat tala om Kalevalas kopplingar till Frimurarna och Illuminati. Ledtrådarna skickar duon på ett farligt och hisnande äventyr i historiska omgivningar i södra Finland, bland annat Åbo domkyrka – och en överraskande final i Lovisa som de har svårt att klara sig levande ur.

FOTO: NAGU PARGAS LILLMÄLÖ FÄRJÄSTE MED ELEKTRA / SOFIA EK / WIKIMEDIA

Kan du Svenskfinland?

Av *Jesper von Hertzen*

- 1 Vilken författare är aktuell med Halsteröserien, vars första del heter Sommar på Villa Hilda?
- 2 I vilken racketsport är Max Sjövall elvafaldig finsk mästare?
- 3 Vilket radioprogram, startat år 1971, förknippas med namn som Harry Krogerus, Björn Federley och Anders Albrecht?
- 4 Vilket trädslag finns det elva stycken av i Kristinestads stadsvapen?
- 5 Vad är det sympatiska smeknamnet på regionalväg 180 i sydvästra Finland, som förbinder S:t Karins med Korpo via Pargas och Nagu?
- 6 Vilken stiftelse, grundad den 18 juni 1917, har sin adress vid Vårdberget?
- 7 Russicismen är ord i finlandssvenskan som påverkats av ryskan. Vad menas med ordet *lafka*?
- 8 Vem myntade det berömda yttrandet: "Svenskar kunna vi icke vara, ryssar vilja vi icke bliva, alltså måste vi vara finnar"?
- 9 I vilken stad fanns klädföretaget Kudeneule och Hyvon-fabriken, som journalisten Stefan Randström gjorde en dokumentärfilm om i fjol?
- 10 Med vilket smeknamn är Yles radioprofil Kjell Simosas känd? Tips: Dödsrike.

Stiftelsen för Åbo Akademi / Butik, liten butik / Adolf Ivar Arwidsson / Hangö / Kjell from Hell
 Michaela von Kugelgen / Padel / Naturvårdstarna / Gran / Skärgårdsvägen

	BMA 2025	KASSE FRÅDJUP- NING I SKALLBÅSEN	VULKAN FÖR- LÄGEN	EVA STRÅM LÄTT BRITISK SKÅDE- SPELARE		DRIV- MEDEL UNDER- HÅLLARE	SAHLA I FERRÅD
	→						
	DAISY PÅ SVENSKA? BROTNING SILVIAS ANDRA FÖRÄNNAN					YAGE GRANSSON VIKT- ENHETEN FUND	
	HAN KALLADES LILLEFAR		ENCCELLIGT URDJUR	HÄRD- DJUR ALBERTS ÄMNE			
					UTMÄRKT BENÄMNING PÅ JAPAN		
	KRIGISK KVINNA					DALL- RING	SMILADE
	EJ LLEVANDE EN AV FAM. MACAHAN HÄSTDJUR			FULLAV KIV OCH KRAFT KELTISK FOLKGRUPP			
			KJORTTEL	PRIORI- TET			
VI SOM OBJEKT	↓	FÄRG	ANGE	STYGG LUNDEN- SISKT STUDENT- SPEX		SLANT	
			KIKARE FÖR ETT ÖGA		VÄLLUK TANDE	BRITISK FÖR- FÄTTARE	STAD I UZBE- KISTAN
ÄR KANALRIK BRÄD- FÖDRAR			ANTENN FÖR TV- MOTTAG- NING			SLOM FINLANDS PRESIDENT 1925 - 1931	
					--- OCH LÅNGHALT TUNN SOM EN TÄCKEN- TYDARE?		ITALIENSK DRAMA- TIKER, DARIO
ROLLS- ROYCE			KENT DANIELSSON LANTLIG	IFALL GAMMAL SKIVA	SAMHÄLLS- FÖRBÄT- RING IVER		SNÄLL
FOTBOLLS- SPELARE I FC INTER ABO						GÖPA VALUTA I NIGERIA	ANNA ALM SLÄPA
PORTION		INTER- VALL I MUSIK	VON BISMARCK	SIDA		GÖRS I MUSIK KUNGS- FISK	
				STEL- KRAMP GISSA			KREDIT
SÅ --- SOM = NÄSTAN				SOM LUFT FÖR ENGLIS- MÄNNEN ERIK VTERBERG			
					ÄR VISSA FÖRHÄL- LANDEN		VATTEN- DRAGET
					IR- LÄNDARE		
BOT- GÖRING JAPANSK MATRÄU					ARGON	SKORDE- TID	

NAMN: _____

ADRESS: _____

MOBILNUMMER (OBLIGATORISKT) _____

Vinsten för krysset 3-2025 är två SFV-biografier.
Skicka in lösningen senast 31.10.2025 till SFV:s redaktion,
Annegatan 12 A 24, 00120 Helsingfors. Märk kuvertet "Kryss".
Du kan också fota din lösning och e-posta den på kryss@sfv.fi.
OBS: Skriv in dina uppgifter på själva krysset, vi läser inte din
epost, utan sparar endast bilden i vårt utlottningssystem.
Mobilnummer är obligatoriskt, för eventuell paketavisering
ifall du vinner utlottningen.

SUDOKU ENKEL

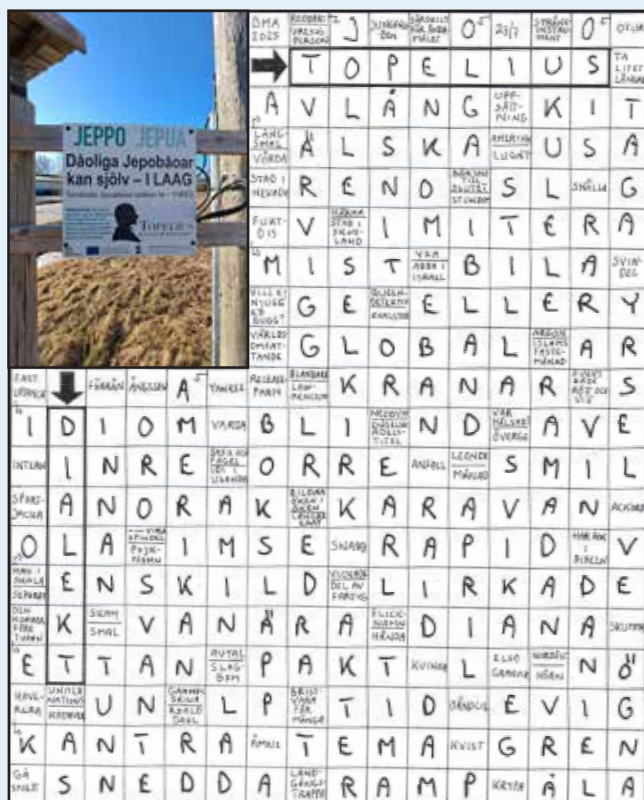
			5	6	8	9		
4	6						2	9
1	7	9	2		4		3	8
		4	8			5		
8		7	1			3		
	3		7				6	9
	8			1	7	4	2	3
		2		3			5	
		3	5	6		1	8	

KRYSSLÖSNING 2-2025

78 svar lämnades in, 25 per post, och 39 per e-post. Fru Fortuna gynnade denna gång **Carl-Eric Silvander** i Uleåborg. Vinstböckerna torde vara framme.

HUR DRAR VI VINNARNÄ I KRYSSSET?

1. De svar som kommit per epost förses med en löpande numrering, liksom de lösningar som kommit brevlades. 2. Summan av antalet lösningar förs in i en slumpgenerator, som drar ett tal mellan 1 och antalet inlämnade svar. På så sätt har alla lösningar lika stor chans att vinna utlottningen.

SUDOKU SVÅR

	5		6					
					9	5	4	7
9	3				1			
		1			8	7		9
2				4				
	8		3		7			4
7	2					1		8
		5					7	
	1		7	6				

ANAGRAMJAKTEN

I de lustiga rubrikerna gömmer sig en rubrikrad i tidningen (alltså inte nödvändigtvis hela rubriken). Antalet bokstäver är det samma, men ordantalet kan variera. Kommatering eller specialtecken som frågetecken, kolon eller talstreck finns inte med. De rätta svaren finns på denna sida.

TÄNDKULEMOTORERNAS ÄLSKARE HERR BASKS

LÅNGBÄNKS MÅRDAR REPA FÅR

DOKUMENTALISTERS BLINK MOTA MER

POESILÖST STEKS MUMMAN

PIXLAR FINMAL LÅT

LÖSNINGAR

FRÅN AX TILL LIMPA • SID 30
MUSIKEN SOM MÖTESPLATS • SID 42
FRÅN ANSVAR TILL KONKRET FÖRÄNDRING • SID 10
PÅ BRANDKÄRSLÄGER FÄR MAN • SID 18
HARU STÄRKER SKOLANS ARBETE MED KÄNSLOR • SID 13

SUDOKU ENKEL

3	2	5	6	8	9	7	1	4
4	6	8	3	7	1	2	9	5
1	7	9	2	5	4	6	3	8
6	9	4	8	2	3	5	7	1
8	5	7	1	9	6	3	4	2
2	3	1	7	4	5	8	6	9
5	8	6	9	1	7	4	2	3
7	1	2	4	3	8	9	5	6
9	4	3	5	6	2	1	8	7

SUDOKU SVÅR

8	5	7	6	2	4	3	9	1
1	6	2	8	3	9	5	4	7
9	3	4	5	7	1	6	8	2
6	4	1	2	5	8	7	3	9
2	7	3	9	4	6	8	1	5
5	8	9	3	1	7	2	6	4
7	2	6	4	9	3	1	5	8
3	9	5	1	8	2	4	7	6
4	1	8	7	6	5	9	2	3

SFV:s program

under Helsingfors bokmässan 2025

TORSDAG 23.10

Kl. 15.00–15.30
Blåbärslandet

SFV-Biografi: Pehr Herman Norrmén – omstridd patriot. Biografiförfattaren **Stefan Backlund** intervjuas om sin bok över Pehr Herman Norrmén (1894–1945) som deltog i jägarrörelsens start och fick militärutbildning i Tyskland, och som i det civila blev bankman. Mest känd blev han som radikal högerideolog och halsstarrig tyskvän.

FREDAG 24.10

Kl. 15.30–16.00
Fiskehamnen

Prisutdelning: vinnarna i SFV:s litterära tävling Arvid Mörne. Under prisutdelningen avslöjas vinnarna, och du får höra juryns motiveringar och delar av vinnarnovellerna läsas upp.

Kl. 17.00–17.30
Fiskehamnen

Prisutdelning: vinnarna i SFV:s litterära tävling Solveig von Schoultz. Under prisutdelningen avslöjas vinnarna, och du får höra juryns motiveringar och delar av vinnarnovellerna läsas upp.

Kl. 17.30–18.00
Blåbärslandet

Bildningens nya berättelse – kunskap för demokrati: Åsa Wikforss, ledamot i Svenska Akademien och Frank Johansson, verksamhetsledare för Amnesty International i Finland utforskar tillsammans med Wivan Nygård-Fagerudd bildningens och läsningens betydelse då vi söker sammanhang och perspektiv för att förstå oss själva och samhället. Vilken roll spelar kunskapen i en tid då demokratin behöver försvaras och utvecklas? Kan läsning bli den avgörande motkraften till förenklade sanningar under vår gemensamma bildningsresa?

SÖNDAG 26.10

Kl. 11.00–11.30
Fiskehamnen

SFV-biografi: "Jag vill ha en orkan!" Arthur Thesleff och passionen för det outforskade. Författaren **Nelly Laitinen** intervjuas om sin biografi över Arthur Thesleff (1871–1920), som var sin tids kändis, och som publicerade artiklar, rapporter, betänkanden och andra skrifter i olika vetenskapliga sammanhang, utan att själv ha en enda akademisk grad. Han studerade romerna och deras språk, och var också med och startade den finska kolonin i Misiones i Argentina.

Kl. 13.00–13.30
Blåbärslandet

Källornas mångfald – detektivarbetet bakom personhistoria: SFV:s biografiförfattare **Nelly Laitinen** diskuterar med **Gina Genberg**, **Andreas Granberg** och **Wivan Nygård-Fagerudd** om hur det är att forska i personhistoria. Vad hittar man i arkiv och på mer oväntade ställen, och hur får man ihop en berättelse om färgstarka personligheter och dramatiska händelser?

